

Beschouwing naar aanleiding van artikel 91, alinea 4 van de Grondwet

<https://hdl.handle.net/1874/287743>

10

BESCHOUWING

NAAR AANLEIDING VAN ARTIKEL 91, ALINEA 4,

VAN DE

GRONDWET.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT,

NA MAGTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

MR. J. A. FRUIN,

gewoon Hoogleraar in de Regtsgeleerde Faculteit,

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAAT

EN

VOLGENS BESLUIT VAN DE

REGTSGELEERDE FACULTEIT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN HET ROMEINSCH EN HEDENDAAGSCH REGT,

AAN DE UTRECHTSCHЕ HOOGESCHOOL,

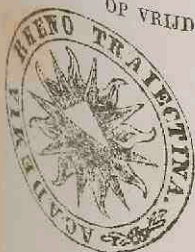
DOOR

JAMES HENRI LOUIS VAN OVEN,

van 's Gravenhage.

TE VERDEDIGEN

OP VRIJDAG DEN 16den JUNIJ 1865, DES NAMIDDAGS TEN 2 URE.

UTRECHT,
L. E. BOSCH EN ZOON.
1865.

AAN MIJNE MOEDER.

INHOUD.

INLEIDING blz. 1.

HOOFDSTUK I.

Omkoopng van leden van de Volksvertegenwoordiging. — Incompatibiliteit " 3.

HOOFDSTUK II.

Inconstitutionnele invloed van de regering op ambtenaren leden van de Volksvertegenwoordiging.

§ 1. Het vrije oordeel der ambtenaren " 38.

§ 2. De vrije meeningsuiting van ambtenaren in de vergaderingen der Volksvertegenwoordiging. " 64.

BESLUIT " 82.

INLEIDING.

De vierde alinea van art. 91 van onze Grondwet behelst de bepaling, dat leden der Staten-Generaal, een bezoldigd staatsambt aannemende of bevordering in de staatsdienst verwervende, ophouden leden der Kamers te zijn, doch dadelijk kunnen herkozen worden.

De aanleiding tot deze bepaling is hierin gelegen: de benoeming of bevordering zou eene vergelding kunnen wezen voor een prijs geven van onafhankelijkheid van de zijde van den afgevaardigde, eene corruptie dus door bevoordeeling, of wel zij zou kunnen leiden tot het prijs geven van die onafhankelijkheid, door de vrees van den benoemde of bevorderde voor ontslag uit zijn ambt, corruptie door benadeeling dus, of althans door vrees voor benadeeling.

De eerste grond tot het voorschrift is behandeld in het eerste hoofdstuk van dit proefschrift, in verband met de vraag, of de bepaling van art. 91 al. 4 een genoegzame waarborg kan geacht worden.

Over den tweeden grond handelt het tweede hoofdstuk. Daar het beraadslagen en stemmen in de Kamers der volksvertegenwoordiging slechts eene bijzondere wijze van meeningsuiting is, wordt in de eerste paragraaf van dit hoofdstuk nagegaan, of de ambtenaren in het algemeen vrij zijn in hunne meeningen en in het uiten daarvan, en in de tweede paragraaf het resultaat van dit onderzoek op hunne houding in de Kamers der volksvertegenwoordiging toegepast, eveneens met het oog op boven aangehaald voorschrift van onze Grondwet.

HOOFDSTUK I.

ONKOOPIING VAN LEDEN VAN DE VOLKSVERTEGEN-
WOORDIGING. — INCOMPATIBILITEIT.

Madre, la mi madre, guardas me poneis!
Que si yo no me guardo, no me guardareis.

CERVANTES. Del zeloso Estremeno

Waar van parlementscorruptie en de middelen er tegen aangewend sprake is, wordt dadelijk de aandacht getrokken naar Engeland, waar die kwaal, ondanks de bestrijding welke zij ondervond, althans tot den amerikaanschen onafhankelijkheidsoorlog heeft voortgeduurd.

De incompatibiliteit, dochter der corruptie, is reeds sedert bijna twee eeuwen door het engelsche parlement mitgedacht om den toenemenden (oncrlijken) invloed der regering op de leden van de vertegenwoordiging te weren. Die invloed echter was reeds vrij wat ouder. Reeds onder ELISABETH kende de regering het middel om de harten der afgevaardigden of, waar het meer om te doen was, hunne stemmen te stelen. HALLAM ¹⁾ verhaalt echter, dat het kwaad toen nog niet zoo heelerig was en nog getemperd werd door eene groote mate

1) Constitutional History of England, Vol. I, p. 264

van onafhankelijkheid bij vele leden. De tijd bragt echter geen verbetering aan, hetgeen vooral bleek onder de regering van KAREL II. Men leest ¹⁾, dat de ministers CLIFFORD en DANBY, maar vooral laatstgenoemde, meesters waren in de kunst van eene vele welsprekendheid door het geven van ambten voor zich te winnen of althans door omkoopning haar tot zwijgen te brengen. „Some who had been once prominent in opposition,” zegt die schrijver, „as sir ROBERT HOWARD and sir ROBERT TEMPLE, became placemen; some like GARRAWAY and sir THOMAS LEE, while they continued to lead the country party, took money from the court for softening particular votes; many, as seems to have been the case with REESBY, were won by promises, and the pretended friendship of men in power” ²⁾. Het parlement van dien tijd kreeg dan ook den naam van, „the pensioned parliament.”

Reeds toen, en zelfs reeds onder KAREL I, werden pogingen gedaan om het kwaad te matigen, doch zonder dat die tot iets leidden. Zoo vindt men bij CLARENDON ³⁾ gewag gemaakt van de Selfdenying Ordinance, om de leden het aannemen van ambten te verbieden, en bij PARRY ⁴⁾ van eene bill van gelijke strekking.

Het was vooral onder WILLEM III dat men op maatregelen bedacht werd, om op den duur verbetering aan te brengen. Deze vorst achtte een grooten invloed der kroon op het parlement te noodiger, omdat velen de nieuwe orde van zaken niet waren toegedaan, doch

1) HALLAM Constitutional History of England, Vol. II, p. 395 en 396.

2) Corruption is of three kinds, zegt ALISON in zijne History of Europe, by place, by pension and by party.

3) History of the rebellion.

4) Parliaments.

ging niet uit eigen beweging tot omkoopung over, want zulke middelen stuitten tegen zijn eerlijk gemoed. Nadat hij echter een jaar geregeerd had, liet hij zijne ministers met ruime hand de door zijne voorgangers proefhoudend bevonden middelen toepassen. BURNET ¹⁾ verhaalt, dat de koning er toe overging op aanraden van Sir JOHN TREVOR, die zich voor 1000 guinjes door de stad Londen liet omkopen om als speaker in het Lagerhuis eene bill door te drijven, en genoodzaakt werd zelf in dat Huis een votum te doen uitbrengen „that he had been guilty of a high crime and misdemeanour,” en daarop uit het Huis werd verwijderd. ²⁾ Dezelfde schrijver maakt melding van anderen wien gelijk lot ten deel viel. Het aantal *placemen* van allerlei kaliber nam hand over hand in het Huis toe, en telkens werden nieuwe ambten voor parlamentsleden geschapen, met schandelijk hooge traktementen. De maatregelen van het parlement tegen enkele leden, van wie het bewezen was dat zij zich hadden laten omkopen, toonden, dat men wakker werd en zich de zaak begon aan te trekken, en de groote omvang van het kwaad leidde eindelijk tot het voorstellen van een zeer krachtig middel: de uitsluiting van alle ambtenaren. Men hadde zich daardoor wel tegen een deel van het kwaad gewaarborgd: den invloed der regering op de stem van leden van het Huis tevens ambtenaren; maar tegen het omkopen van die leden welke het hoopten te worden, en die, gelijk een groote politieke weêrhaan ³⁾

1) Parliamentary History.

2) MACAULAY verhaalt in zijne History of England, dat CARTHEN de man was, die den koning er toe bragt en dat TREVOR zijn agent was bij de omkoopung.

3) Lord LOUGHBOROUGH (Zie Lives of the Lord Chancellors by JOHN Lord CAMPBELL.)

het uitdrukt, *hit by the tarantula of opposition, were cured by the music of the court*, slechts ten deele, in zooverre nl. als zij niet gaarne hunne plaats in het parlement zouden verliezen. Maar hij wien het om een winstgevend ambt te doen was, zou er dat ook wel voor over gehad hebben. De *bill touching free and impartial proceedings in parliament*, waarin waarschijnlijk de uitsluiting van alle ambtenaren werd voorgesteld, werd in 1693 door het Lagerhuis aangenomen, doch door het Hoogerhuis verworpen; in de volgende zitting evenwel nam ook het Hoogerhuis haar aan. De koning echter weigerde de bekrachtiging. Het Lagerhuis, hiermede gansch niet ingenomen, nam een besluit ¹⁾ waarbij ieder die den koning geraden had, zijne goedkeuring aan de acte te onthouden, verklaard werd te zijn een vijand van Hunne Majesteiten en van den lande. Het trachtte alsnog den koning te bewegen de bekrachtiging te verleenen, doch een beleefd en ontwikkend antwoord was het eenige dat men verkreeg. Eene motie om bij adres een nader antwoord te verzoeken, begreep men welstaanshalve te moeten in trekken.

Had men dus al voor het oogenblik vergeefsche moeite gedaan, weldra zag men er eenig gevolg van, want reeds hetzelfde jaar, toen nieuwe ambtenaren benoemd werden tot heffing der zegelregten, werd verklaard, dat hun ambt onvereinigbaar zou zijn ²⁾ met het lidmaatschap van het Lagerhuis, eene bepaling die in 1699 ook tot de ambtenaren belast met het beheer der in- en uitgaande regten werd uitgestrekt ³⁾.

Kort daarop zag de oppositie hare volharding be-

1) Zie BURNET Parliam. Hist.

2) 4 en 5 M. en W. c. 21.

3) 11 en 12 W. III c. 2. § 50.

loond toen in de act of settlement, ¹⁾ die in werking zou komen bij de troonsbeklimming van het Huis van Hannover, werd bepaald: That no person who has an office or place of profit under the king, or receives a pension from the crown, shall be capable of serving as a member of the house of commons. Toen men echter na de hitte van den strijd eenigzins tot bezinning kwam, oordeelde men, dat dit te absoluut en op den duur niet uitvoerbaar was. Van daar in 1706 eene herziening van dit artikel, waarvan het resultaat aldus door HALLAM ²⁾ vermeld wordt: „First, that every member of the house of commons accepting an office under the crown, except a higher commission in the army, shall vacate his seat and a new writ shall issue; secondly, that no person holding an office created since the 25 th. of October, 1705, shall be capable of being elected or reelected at all. They excluded at the same time all such as held pensions during the pleasure of the crown; and, to check the multiplication of placemen, enacted, that no greater number of commissioners should be appointed to execute any office, than had been employed in its execution at some time before that parliament ³⁾.”

Men stelde zich hiermede voor het oogenblik tevreden, doch trachtte na eenigen tijd meer te verkrijgen, vooral daar de regering niet afliet, de haar nog overgebleven middelen van corruptie te gebruiken. De akte waarbij het lidmaatschap van het Huis ontzegd werd aan allen die opzegbare pensioenen genoten, werd onder GEORGE I ⁴⁾

1) 12 en 13 W. III. c. 2.

2) Const. Hist. of Engl.

3) ANNE c. 8. 6 ANNE c. 7.

4) GEO I, c. 87.

uitgestrekt tot allen die gedurende een bepaalden tijd in het genot van pensioen waren. Daar het echter moeilijk was te weten, wie in dat geval verkeerden, werd in 1730 door SANDIJS voorgesteld, (de koning noemde dit voorstel „this villanous bill,“) de leden van het Huis te laten zweren, dat zij geen pensioen genoten en het zouden kenbaar maken als zij in het geval kwamen. Dit voorstel, in het Lagerhuis aangenomen, werd tot driemaal in het Hoogerhuis verworpen.

In 1743 kwam eindelijk eene nieuwe acte ¹⁾ tot stand, waarbij aan een groot aantal lagere ambtenaren de toegang tot het Huis werd afgesneden. Sedert zegt HALLAM, ²⁾ heeft het Huis nooit *so revolting a list of court-deputies* bevat als toen, ten tijde van WALPOLE.

Had men zich gelijk willen blijven, men had alle ambtenaren moeten uitsluiten. Kon toch de regering hen omkopen, welke men nu had uitgesloten, wie kon waarborgen dat de overigen ongevoelig zouden zijn voor „the music of court.“ Het verschil zou slechts zijn dat zij die hooger stonden meer eischten. En dat hunne hebzucht niet altijd zoo geheel denkbeeldig is, blijkt onder anderen uit de volgende voorbeelden, in de brieven van Fox ³⁾ vermeld. Het gold daarbij wel geen omkoopning, maar men kan er toch uit zien, hoe soms de hogere en zelfs de hoogste ambtenaren er op uit waren, zich zelven te bedenken:

„At this change of ministry (de aftreding van het kabinet ROCKINGHAM in 1782) it came out that lord SHELburne had obtained a pension of 3100 £ for life,

1) 25 GEO II, c. 22.

2) Const. Hist. of Engl.

3) Memorials and correspondence of CHARLES JAMES FOX by lord JOHN RUSSELL. Vol. I.

for Colonel BARRÉ. Lord S. had had the address to persuade lord ROCKINGHAM, and he had had the folly, with lord J. CAVENDISH and FREDERICK MONTAGUE, to pass that grant. It was so offensive, that notion was immediately taken of it in the House of Commons, when BARRÉ's defence was still more imprudent (impudent?) than his acceptance of the grant. He pleaded having lost his commission in the army, for having opposed the court from his conscience; and urged that, had he remained in the service, he might by that time have been a general, and have had a regiment or government equal in value to his pension. The House accepted that *broker-like* apology.

„Scandalous as BARRÉ's case was, I think DUNNING's still worse. He and BARRÉ had declared on BURKE's reforming bill, for taking away all sinecure patent places, even from the present possessors. Parliament had voted abolishment of the Duchy of Lancaster, yet, besides the peerage, DUNNING, by lord SHELburne's interest, had obtained the Duchy of Lancaster, with a pension of 4000 £ a year for life. Was it not wanton insolence? Did he not seem, the moment he became a courtier, to have satisfaction in laughing at his own act of patriotism?

„This effrontery of SHELburne, BARRÉ and DUNNING and the rapacious profligacy of the two latter was still more cruelly contrasted at the end of the year. SHELburne, pretending to pursue reformation, struck off a parcel of small offices and pensions, that had been bestowed on old servants and dependents, now grown old, and incapable of getting their bread; yet DUNNING's and BARRÉ's pensions perhaps wasted more public money than the salaries of fifty reduced persons would discharge. The whole scene of refor-

mation was a mummery, that at once insulted the nation, virtue and charity, and enriched only the principal reformers."

De ambten die men niet heeft uitgesloten strekken nu, bij het stelsel van partijregering, om elk kabinet een aantal stemmen in het parlement te verzekeren, maar de titularissen zijn dan ook meest niet langer in functie dan het kabinet zelf. Soms wordt dit een indirect, onwillekeurig middel van corruptie, doordien het noopt tot eene weërhaanspolitiek, waarvan het leven van ALEXANDER WEDDERBURN, later lord LOUGHBOROUGH, een aardig staaltje oplevert.

Het was echter niet alleen door het verleenen van ambten, en door het bevorderen van ambtenaren-parlementsleden, dat de omkoopning plaats vond, men bezigde, gelijk straks reeds is aangestipt, nog een ander en wel zeer afdoend middel, euphemistisch geheeten *talkings*. De ministers *praatten* met de leden — of lieten dat door *corrupting agents* doen. Dat deden zij wel reeds gedurende de beraadslagingen, maar hunne argumenten waren dan niet altijd afdoende genoeg om de oppositieleden tot de overtuiging te brengen, dat eenige voortdragt of soms wel het geheele stelsel der regering toch nog zoo slecht niet was en zij er dus hunne ondersteuning maar aan moesten schenken. Men nam dan de toevlugt tot een gesprek onder vier oogen, waarin men andere argumenten bezigde, afkomstig uit de munt of uit de engelsche bank, — men *kocht* de leden om in den letterlijken zin des woords — en daar bevond men zich dikwijls ruim zoo goed bij als bij het praten in de Kamer als er zooveel dak op het huis was.

De ministers droegen daar natuurlijk niet zelve de kosten van; deze werden gevonden uit het *secret service*

money. „A large expenditure” zegt HALLAM ¹⁾ „appeared every year under the head of secret service money which was pretty well known and sometimes proved to be disposed of in great part among the members of both houses. No one seriously called in question the reality of a systematic distribution of money by the crown to the representatives of the people; nor did the corruptors themselves, in whom the crime seems always to be deemed less heinous, disguise it in private.” In DODDINGTON'S Diary en WALPOLE'S Memorials of last ten years, leest men de verklaring van Fox aan den hertog van Newcastle, „that he never desired to touch a penny of the secret service money, or to know the disposition of it farther than was necessary to *enable him to speak to the members without being ridiculous.*” Men zou hem dus hebben uitgelagchen als hij het alleen op zijn overredingskracht had laten aankomen, en niet iets meer degelijks had kunnen aanbieden. In eene bijeenkomst met Lord BUTE (1762) beklagde de staatssecretaris GEORGE GRENVILLE ²⁾ zich over de moeilijkheid, „to carry on the business of the House without being authorised to talk to the members upon their several claims and pretentions.” SMITH (die de correspondentie van dien minister heeft bijeenverzameld en in het licht gegeven) zegt: „this seems but a reasonable demand upon the part of Mr. GRENVILLE and there can be little doubt but that it was stipulated by Fox before he accepted the management of the house of commons, that the members of that house should be dependant upon himself personally without the interference of Lord BUTE; that he should be enabled to *talk* to them, or in

1) Constitutional History of England,

2) Grenville papers, vol. I.

other words to *traffice* with them for the purchase of their votes, so notoriously corrupt were the members of the house of commons at this period!" 1)

De incompatibiliteit dus was geen panaceum tegen alle corruptie.

Het stelsel van parlamentsomkoopning heeft in Frankrijk onder de Restauratie en onder de regering van LOUIS PHILIPPE in ruime mate navolging gevonden, in de hand gewerkt door de omstandigheden, die velen als het ware de corruptie deden zoeken, ter omkoopning zich deden aanbieden. De ambtenaren stelden steeds alles in het werk om in de kamer te komen, als zijnde dit de zekerste weg tot bevordering, en het was aan de orde van den dag, dat afgevaardigden niet één ambt, maar verseheidene ambten te gelijk kregen, en niet alleen voor zich zelve, maar ook voor hunne bloedver-

1) In de Grenville Papers, dl. III, p. 147 vindt men als toelichting tot de uitdrukking „to talk to the members enz.” het volgend briefje medegedeeld van Lord SAY and SELE aan GEORGE GRENVILLE:

„London, November 26, 1763.

„Honoured Sir. I am very much obliged to you for that freedom of converse you this morning indulged me in, which I prize more than the lucrative advantage I then received. To shew the sincerity of my words (pardon, sir, the perhaps overniceness of my disposition) I return enclosed the bill for 300 £ you favoured me with, as good manners would not permit my refuse of it, when tendered by you.

„Your much obliged and most obedient servant.

„SAY and SELE.”

„P. As a free horse wants no spur, so I stand in need of no inducement or douccur to leud my small assistance to the king or his friends in the present Administration.”

In dezelfde verzameling vindt men opgaven omtrent het van 1762 tot 1769 besteede secret service money.

wanten en voor hunne kiezers, ¹⁾ en men deed van alle kanten moeite om in het parlement te geraken, juist om zich te laten omkopen. In de Kamer van Afgevaardigden kwam men er elk jaar met verontwaardiging tegen op, maar zij die daar en in de pers het luidst schreeuwden waren niet zelden het eerst en het best door de regering bediend. „One opposition-chief, zegt ALISON ²⁾ who had been particularly loud in a circular to his constituents, against the traffic in places, had modestly demanded only *thirty five* for himself and his brother; another, equally virtuous and indignant against the prevailing vice, had actually solicited *three hundred and four* places for himself, his family, and constituents. A third deputy went still further; he had actually obtained *thirty five* places for himself and his friends, and he had the effrontery to move for an electoral inquiry into the corruption practised by the government; and on the 22 February 1848 he signed the demand for a formal accusation of the ministers from whom he had received such favours. In a word, it was difficult to say whether the king's govern-

1) M. le baron DE CHOLET a été nommé officier de la Légion d'honneur, au sacre. On dit qu'il vote pour les ministres, et qu'il obtient beaucoup de places pour ses parens et amis et pour les personnes de sang: ce qui donne lieu à croire que si M. le baron DE CHOLET est ministériel c'est moins pour son compte que pour le compte d'autrui.

M. le comte D'ERRIAT, maire de Chinon, fait pour les intérêts de ses commettants toutes les démarches qu'ils veulent; il va dîner chez un ministre pour faire plaisir à un solliciteur, il vote l'adoption d'un projet de loi pour qu'on ne lui refuse pas une place sollicitée pour un individu de son département.

(Biographie des députés).

2) History of Europe, Vol. VII.

ment or the king's opposition was most thoroughly steeped in corruption, or most ready to sacrifice everything to the attainment of the grand object of universal ambition, the gaining or attaining of offices under the ministry."

Deze schrijver vindt de oorzaken van dien toestand vooral in de onwenteling. „The great territorial and mercantile fortunes," zegt hij „having been destroyed by that convulsion, while at the same time the colonies and outlets to trade and manufactures had been for the most part swept away, nothing remained for the rising youth of the country but government-appointments either in the civil or military line."

Daar de afgevaardigden niet alleen voor zich zelven, maar ook voor hunne kiezers posten eischten, was het weldra zoover gekomen, dat de voordragten tot benoemingen eigenlijk geheel van hen uitgingen. Zij namen zitting beladen met beloften aan hunne kiezers, beloften die zij evenwel zonder hulp van hooger niet gestand konden doen. Die hulp moest komen van de regering, op wier handelingen zij toezigt moesten houden, en die haar maar al te gaarne verleende. 1) De afgevaardigde betaalde met zijne stem, en de ambten waren het geld waarmede hij zijne kiezers betaalde. „Les chefs de service" leest men bij HELLO 2), sont dépouillés de leur droit; le député ne recommande plus, il exige,

1) „N'est il pas constant," zeide men in de Kamer van Afgevaardigden, „que dans quelques collèges les candidats ont fait aux électeurs des promesses de places ou de faveurs, et que les agents du gouvernement, loin de contrarier ces espérances, les ont confirmées et ont quelquefois fait intervenir le pouvoir ministériel pour garantir leurs promesses?"

2) Du régime constitutionnel.

et l'administration se garde bien de secouer le joug volontaire qu'elle s'est donné. Elle n'ignore pas que c'est son prestige qu'elle fortifie, que c'est elle même qu'elle adore dans l'idole de sa création. Qu'arrive-t-il? Le droit de nommer aux emplois passe en d'autres mains; la responsabilité des agents se détourne de la ligne hiérarchique. Je me trompe, elle ne se déplace pas, elle périt; car le député qui l'ôte au fonctionnaire ne l'assume pas sur lui; il s'efface dans le mal qu'il fait. L'administration n'était déjà responsable qu'en principe; elle l'était peu ou point dans la pratique; mais nous avançons d'un pas; désormais il serait injuste qu'elle le fût. Voilà toute une partie de la prérogative hors de la charte. Le gouvernement n'est plus le gouvernement que nous croyons. Comment le qualifier? Nous dirions qu'il est administratif, s'il n'était de l'essence de toute administration d'être responsable; mais certainement il n'est plus représentatif; il a changé; c'est un monstre."

En van de ambtenaren-kamerleden in het bijzonder sprekende zegt diezelfde schrijver, dat de regering hen beschouwde als hare agenten, en dat de algeheele eenzelvigheid van de administratie met den ambtenaar afgevaardigde voor een ieder vaststond.

DUPIN ¹⁾ van de onbillijke wijze gewagende waarop men bij het begeven van ambten als anderszins te werk ging, verhaalt, dat de oppositie er nooit op behoefde te rekenen iets te krijgen, maar alles voor de leden der meerderheid was, ²⁾ die de ministers op het

1) Mémoires. t. IV.

2) "Le comte PARTONNEAU ne s'est point traîné à la suite des ministres. Aussi il est resté sans récompense", leest men in de Biographie des Députés, in welk werk het *une singularité* genoemd

kussen gebragt had en ze er op hield. Men maakte eene uitzondering, voor „de *opposition sournoise* qui servait le ministère au dessous tout en se donnant au dehors tous les airs de l'opposition” ¹⁾. Waren er vacaturen in de departementen, dan solliciteerde elk afgevaardigde voor zijne kiezers, maar nooit voor iemand van wien hij niets te wachten had.

Moest een afgevaardigde of een zijner verwanten of gunstelingen een ambt hebben en was er geen beschikbaar, dan werd er door allerlei kunstgrepen eene vacature gemaakt. Een aardig staaltje daarvan vermeldt DÜPIN. ²⁾ In de zitting der Kamer welke 20 dec.

wordt, dat een afgevaardigde volgens zijne overtuiging sprak en stemde, en dat onder meerdere staaltjes van de veilheid der afgevaardigden de volgende bevat:

De afgevaardigde BAZIRE tot raadsheer in het hof van Caen benoemd, verlangde het procureur-generaalschap in dat hof en voerde oppositie toen hij dit niet verkreeg. Weldra echter werd hij raadsheer in het hof van Parijs en ministerieel.

De geneesheer BOIN werd van opposant ministerieel en inspecteur van minerale bronnen die, naar men zeide, opzettelijk voor hem geschapen werden; de natuuronderzoekers althans hadden er nooit van gehoord. Later werd hij inspecteur-generaal van alle minerale bronnen.

CORNET DINCOURT kwam in 1816 bij de behandeling van het budget met verontwaardiging op tegen de buitensporig hooge bezoldigingen van sommige ambtenaren. Later nam hij een ambt aan, waaraan eene bezoldiging van 50000 frs. verbonden was. Seder. maakte hij nooit aanmerkingen op de begrooting. Nadat hij tot ambtenaar benoemd was, was zijne houding in de Kamer geheel het tegenovergestelde van vóór zijne benoeming.

1) „Il n'y a pas un seul d'entre nous”, zeide de heer GAUGUER in de Kamer van Afgevaardigden, „qui, en se faisant ministériel, ne puisse obtenir une fonction plus ou moins lucrative.” En hij stond niet alleen in deze bewering.

2) Mémoires, t. IV. Zie ook de Annales du parlement français.

1847 geopend word, verweet, ter gelegenheid van de adres-discussiën in de Kamer een der pairs, de bekende markies DE BOISSY, het kabinet openlijk zijn omkoo- pingsstelsel en haalde o. a. tot bewijs aan eene onder- handeling, ten doel hebbende om tegen vergoeding eene vacature te maken in de rekenkamer ten behoeve van den broeder van een afgevaardigde van het centrum. Guizot antwoordde dat dit feit een ernstig misbruik was, door het tegenwoordig kabinet begonnen noch uitge- dacht. Het was vroeger, onder andere kabinetten, en in de eerste dagen van het tegenwoordige, geduld, maar nu niet meer. De gewezen ministers MOLÉ en PASSY kwamen hiertegen op, zciden, dat onder hun bestuur, met hun weten althans, nooit zulke dingen hadden plaats gevonden, maar dat het geval waarvan sprake was, naar verzekerd werd, behandeld was in het kabinet en met tusschenkomst van den minister-president zelven, die dus zelf het werktuig tot omkoopning was geweest. Toen de zaak in de Kamer der Pairs ter sprake was geweest, werd zij ook in de andere Kamer opgenomen. Den 17 januarij vroeg de heer ODILON BARROT verlof tot het doen van eene interpellatie, die dan ook den 20. plaats vond, ondanks de poging van het kabinet om haar door de indiening van een zeer onbeteekenend wetsontwerp op het handeldrijven met ambten af te wenden. De interpellant putte zijne kennis van de feiten uit beschei- den, die in een civiel proces hadden gediend. Hij deelde mede, dat in het begin van november 1840 de heer AUGUSTE BERTIN DE VAUX tot den heer PETIT gekomen was met het aanbod, hem tot referendaris 2. klasse bij de re- kenkamer te doen benoemen, op voorwaarde, dat hij een referendaris 1. kl. zijn ontslag zou doen nemen, wiens betrekking de regering noodig had voor een ander

ingevolge eene verbindtenis, aangegaan bij de zamenstelling

van het ministerie GUIZOT. PETIT kocht voor 30000 frs. het ontslag van den heer HERRAUX, dat aan het ministerie bezorgd werd. De heer AUGUSTE BERTIN DE VAUX belastte zich met het overige. Eene tweede onderhandeling vond plaats in 1844. Nu was het niet meer BERTIN DE VAUX, die met GUIZOT in onmin geraakt was, maar de heer GÉNIE, *chef van het particulier secretariaat* van den minister van buitenlandsche zaken, die het initiatief nam. De regering had toen eene vacature van referendaris tweede klasse noodig en bood PETIT het ontvangerschap te Corbeil aan, zoo hij die kon bezorgen. De heer GÉNIE gaf hem eene lijst van referendarissen, die zich misschien wel zouden willen laten afkopen en een paar dagen later was de zaak in orde. Dit ontslag bleek echter nog niet voldoende te zijn, men had hogere vacaturen noodig en er werd dus nog meer geknoeid. — GUIZOT noemde dit alles *petits faits*, die te verklaren waren door *oude traditiën*, en maakte van een votum van afkeuring eene kabinetskwestic. — DUTAURE nam nu de gelegenheid waar om het corruptie-stelsel van het kabinet te ontmaskeren, en wraakte het in het bijzonder, dat de openbare ambten niet meer werden gegeven aan de waardigsten maar aan hen die ze betaalden, en dat dit nog wel geschiedde *in het kabinet van den minister van buitenlandsche zaken*. — GUIZOT riep, dat dit laatste onwaar was, maar DUTAURE bleef er bij; en wees er op, dat de minister het in de Kamer der Pairs niet ontkend had en ook niet was gekomen tegen eene gedrukte memorie die sedert eene maand in ieders hand was en waarin der regering die smet werd aangewreven. Men had *in het kabinet van den minister* tot den heer PETIT gezegd, „koop eene plaats van lid van de rekenkamer, dan zult gij ontvanger te Corbeil worden; die plaats zal vrij veel kosten, vraag dus dengeen die het ontvangerschap te Perpignan verlangt,

met u er toe bij te dragen." — Het eind van de discussie was, dat de meerderheid, beducht voor de kabinetskwestie, eene motie van orde aannam, welke Durrin aanleiding gaf te schrijven: „quelquefois les mères, prêtes à corriger leurs enfans pris en faute, se laissent fléchir par ces mots dits avec l'accent du regret: Mère, je ne le ferai plus." De gelegenheid om aan die belofte ontrouw te worden zou spoedig ontbreken.

Even als vroeger in het engelsche Lagerhuis maakte, naar aanleiding van de heerschende corruptie, de incompatibiliteit in de fransche Kamer van Afgevaardigden dikwijls een onderwerp van beraadslaging uit. Herbaaldelijk werden er voorstellen gedaan om aan dien toestand een einde te maken door uitbreiding van de uitsluitingen en door te bepalen, dat leden der Kamer geen ambt konden aannemen dan een bepaalden tijd nadat hun mandaat zou zijn geëindigd. Neemt men echter in aanmerking, dat dikwijls juist zij die voorstellen deden of ondersteunden, die ze vroeger, terwijl zij tot het ministerie of tot de meerderheid behoorden, bestreden hadden, dan komt men tot het besluit, dat het minder was te doen om de zaak zelve, dan wel om het ministerie dat op het oogenblik aan het roer zat een steun te ontnemen en zoodoende des te gemakkelijker te doen vallen. Intusschen, men moet erkennen, dat de toestand allezins aanleiding gaf tot beperkende voorstellen. Aan geen dier voorstellen viel echter een gelukkig lot ten deel.

De voorstellers wilden geen algemeene uitsluiting. De ambtenaren, men gaf het toe, moesten deel van de vertegenwoordiging kunnen uitmaken; anders toch zou men vervallen in eene al te strenge, ijverzuchtige afscheiding van het wetgevend en het uitvoerend gezag, waar door dezen over in plaats van neven elkander zouden

staan. — Een argument, dat evenwel niet moet leiden tot het denkbeeld, als zouden de ambtenaren in de Kamer de verbindingsbrug tusschen beiden en daar eigenlijk de vertegenwoordigers van het uitvoerend gezag zijn. — Een andere grond voor hunne toelating was het licht dat zij konden aanbrengen, hunne regts- en wetskennis en ondervinding ¹⁾. Een argument dat alweder niet te volstrekt moest worden opgevat en ten aanzien waarvan men dan ook opmerkte, dat het niet altijd de ambtenaren zijn die aan eene wetgevende vergadering den meesten glans bijzetten, en hetwelk THIERS aanleiding gaf tegen het denkbeeld op te komen, als hadden de ambtenaren het monopolie van die *lumières* ²⁾. Ook moest

1) „Si vous leur fermiez les portes de la chambre,” zeide men, le secours de leur instruction, de leur connaissance des lois, de leur esprit des affaires se ferait bientôt regretter.” En „les exclure en masse ce serait exclure une classe entière de la population, une classe qui a généralement des lumières et l'intelligence de l'intérêt public.”

2) „On nous dit,” zeide hij, „que les fonctionnaires ont plus de lumières que personne” (dat had men eigenlijk niet gezegd, gelijk de minister DUCHATEL hem ook later beduidde), „je leur rends complète justice, mais est-ce parcequ'ils ont plus de lumières, comme on le dit, qu'ils doivent être appelés dans le parlement? Je ne crois pas que cette raison soit bonne; si vous parlez de lumières, ils en ont; mais le manufacturier, mais l'agriculteur ont aussi des lumières spéciales dont nous avons besoin. Parlez vous de ces lumières qui rendent les hommes propres à gouverner les états? Assurément, je ne sais pas d'esprit politique plus éminent que le maréchal SÉBASTIANI; c'est un fonctionnaire. Mais M. CASIMIR PÉRIER, était-il un fonctionnaire? Mais M. GUIZOT, parce qu'il a été un moment professeur, est-il un fonctionnaire? M. le duc DE BROGLIE, M. le comte MOLÉ et tous les hommes qui dans cette chambre exercent une haute influence, M. BARROT, M. DUFAURE, sont-ils des fonction-

men ze niet uitsluiten omdat dan de vertegenwoordiging niet zou zijn het beeld der maatschappij ¹⁾. Men achtte het ook strijdig met het belang van de staatsdienst, de ambtenaren allen van de vertegenwoordiging uit te sluiten, want de administratie zou zich dan weldra verlaten zien door uitstekende mannen, die liever in de Kamers den lande hunne talenten zouden wijden.

Maar toch, er moesten niet te veel ambtenaren in de Kamer zijn; de aard der vertegenwoordiging zou er te zeer door veranderen ^{2) 3)} en bovendien — de kans van corruptie, waartoe zij zelfs onwillekeurig zich leenden! ⁴⁾

Men wilde niet *alle* ambtenaren uitsluiten, en ook niet

naires? Je dis, que si vous parlez de lumières spéciales, tout le monde en a, elles sont toutes nécessaires, celles du commerçant, comme celles du fonctionnaire, si vous parlez de lumières supérieures, je dirai" (misschien van de zijde van THIERS eenigzins zelfbehagelijk) "qu'il y a beaucoup d'exemples d'hommes ayant gouverné le pays qui n'étaient pas fonctionnaires."

1) Rien ne serait plus contraire aux principes du gouvernement représentatif que de les exclure en masse. Rien ne serait moins propre à faire de la chambre ce qu'elle doit être: l'image fidèle de la société.

2) La chambre des députés c'est le pays faisant ses affaires, et le pays ne se compose pas d'hommes en place.

3) S'ils composaient exclusivement la chambre elle ne serait plus une assemblée politique, elle ne serait qu'un conseil d'état.

Si l'esprit qui les anime et qui doit les animer prévaut dans la chambre c'en serait fait de la vie politique.

4) Mais le fonctionnaire quand il entre dans la chambre, ne peut-il pas espérer que, plus rapproché des sommités du pouvoir, de ceux qui distribuent les fonctions publiques, il pourrait franchir, avec plus de facilité, tous les degrés hiérarchiques de sa carrière?

alle ambten voor de vertegenwoordigers ontoegankelijk maken, maar zoodoende zou het doel, wering der corruptie, toch slechts ten deele bereikt zijn. De *grandes ambitions*, gelijk men ze noemde, schenen de voorstellers steeds minder gevaarlijk te achten dan de kleine, maar zou de corruptie wel zoo haren weg gevonden hebben in de lagere sfeeren, zoo de hogere niet steeds er op uit waren geweest, ten eigen baat door hunne oppositie het aanzijn van elk kabinet onzeker te maken en zoodoende het te nopen, gebruik te maken van de middelen die voor de hand lagen ¹⁾.

Men noemde die ambten welke men wilde uitzonderen politieke ambten, — maar de meesten hadden niets met de politiek te maken; zoo had men er o. a. onder begrepen het gouverneurschap van de bank — en vele leden gaven de meening te kennen, dat, hetgeen eigenlijk volstrekt geen regel in Frankrijk was ²⁾, de

1) Croit-on que les grandes ambitions soient les moins dangereuses? L'orateur croit le contraire; elles sont de nos jours plus communes que les petites, et tel qui se fût contenté, il y a quelques années, d'être un modeste chef de division, n'aspire aujourd'hui pas à moins qu'à un portefeuille.

Ce sont les grandes ambitions qui entretiennent et font surgir les petites. Le pouvoir, quel qu'il fût, serait bien plus fort pour résister aux petites exigences s'il n'avait pas à côté de lui ces grandes ambitions qui l'agitent sans cesse et qui trop souvent emploient, pour se satisfaire, les plus petits moyens.

2) Convient-il que tout cabinet à son arrivée puisse se faire une clientèle par la distribution d'un certain nombre d'emplois au sein de la chambre élective? Si tels étaient les motifs de ces exceptions disons mieux de ces réserves, ils auraient contre eux nos usages et les nécessités même de notre gouvernement; on n'a point encore vu jusqu'à ce jour, toutes les positions suivies de plein droit les nécessités ministérielles, ni chaque cabinet, en prenant possession

titularissen dier ambten dan steeds het lot van het kabinet moesten deelen.

BASTIAT ¹⁾ is in 1851 er tegen opgekomen dat de ministers uit de leden der vertegenwoordiging zouden gekozen kunnen worden, en heeft op de coalitiën en het oneerlijk drijven gewezen, dat er zoowel in Engeland als in Frankrijk het gevolg van is geweest, maar de bezwaren hieraan verbonden zouden zeker vrij wat grooter zijn, als de zoo even aangehaalde meening als regel moest gelden.

In België zijn de vrienden van de incompatibiliteiten gelukkiger geweest dan in de fransche Kamer van Afgevaardigden. Ook daar had men de corruptie gekend. VANDENPEELREBOOM ²⁾ zegt, dat de vertegenwoordiging wel niet zoo laag gezonken was, dat zij geen vertrouwen meer verdiende, maar dat het er toch niet heel pluis was, en dat vele ministers zich aan misbruiken schuldig maakten. Van MALOU sprekende zegt hij: „Il eût été un peu dur pour un ancien ministre, de venir avouer que le parti, dont il était un des principaux chefs, ne s'était maintenu si longtems et si obstinément au pouvoir, qu'à l'aide des fonctionnaires-députés.”

In de zitting van 26 mei 1848 werd aangenomen het art. 42bis van de kieswet, dat den door den staat bezoldigden ambtenaren welke tot leden van een der beide Kamers worden verkozen, de keus oplegt tusschen het mandaat van senaatslid of afgevaardigde en hun ambt. Daarvan zijn uitgezonderd de hoofden van de mi-

du pouvoir, en faire largesse à ses amis, comme à titre de joyeux avènement.

1) Incompatibilités parlementaires.

2) Du Gouvernement représentatif en Belgique.

nisteriële departementen. Het artikel bepaalt voorts, dat leden der Kamers geen bezoldigd staatsambt kunnen aannemen, dan minstens een jaar nadat zij opgehouden hebben tot de vertegenwoordiging te behooren. Dit is evenwel niet van toepassing op het ministerambt en op de functiën van diplomatiek agent en gouverneur.

VANDENPEEREBOOM is van oordeel, dat men te ver is gegaan en ziet in die volstrekte uitsluiting een gevaar voor het vertegenwoordigend stelsel, „parce qu'elle lui ôte de sa force et de son éclat.”

De parlamentsomkoopung, hetzij door ambten, hetzij door bevordering van hen die reeds ambten bekleedden — van omkoopung met geld, gelijk vroeger in Engeland plaats vond, kan kwalijk meer sprake zijn — schijnt in zorgwekkende mate in ons land nog niet bekend te zijn. Bij de herziening van de grondwet blijkt men er niet bijzonder voor gevreesd te hebben, of wel, want de voorbeelden elders ontbraken niet, men heeft gemeend, zoo iets hier te lande niet te duchten te hebben, en te kunnen volstaan met de bepaling in de vierde alinea van art. 91 van de grondwet opgenomen. Intusschen, men heeft dit ook overal elders gemeend, behalve in Amerika, waar men van den beginne af aan algeheele incompatibiliteit heeft ingevoerd, iets waarin men, naar zich onlangs liet aanzien, nu eenige wijziging wil brengen. In Engeland had men, vóór de verschillende uitsluitingswetten, zelfs niet de bepaling van herkiezing; in Frankrijk had men bij de wet van 1830 slechts herkiezing bepaald; in Spanje heeft men eveneens de herkiezing voldoende geacht, en ook in België werd bij art. 36 van de grondwet slechts herkiezing geëischt. Men heeft daardoor de corruptie niet uitgesloten en zich verplicht geacht er andere maatregelen tegen te nemen. Zacht spiegelt zich, zegt het spreek-

woord, degeen die zich aan een ander spiegelt; ware het daarom niet beter geweest, te beginnen met den maatregel waarmede men in andere staten geeindigd is?

De eerbied voor ieders regten belet ons, dit bevestigend te beantwoorden.

Wetten van uitsluiting zijn onvrijzinnig en behooren niet dan in de uiterste noodzakelijkheid te worden aangegrepen.

In een vrijen staat behoort de regel te wezen, dat ieder de plaats kunne innemen, waar zijne talenten en zijn aanleg hem roepen. De uitoefening der staatsburgerlijke regten moet zoo min mogelijk beperkt worden. ¹⁾

Door de ambtenaren van de vertegenwoordiging uit te sluiten ontnemt men hun een staatsburgerlijk regt van de hoogste waarde, ²⁾ op grond van eene onderstelling, die hen evenzeer uit de staatsdienst moest doen weren. Verdienen zij toch geen vertrouwen als afgevaardigden, dan verdienen zij het ook niet als ambtenaren, schreef te regt de tegenwoordige minister van binnenlandsche zaken. ³⁾ Tevens beperkt men daardoor in belangrijke mate het regt der kiezers met betrekking tot de verkiesbaarheid, ⁴⁾ hetgeen in een

1) Le principe c'est que tout le monde soit accessible à toute chose; le principe c'est que la souveraineté des électeurs soit seul juge des incompatibilités.

(Redevoering van de LAMARTINE in de zitting der fransche Kamer van Afgev. van 22 maart 1843).

2) BASTIAT. Incomp. parlement. Het zegt nog al iets, eene gheele categorie van staatsburgers te berooven van het schoonste der staatsburgerlijke regten.

3) Aanteekening op de grondwet door Mr. J. R. THORBECKE.

4) ZACHARJÄ. Die vierzig Bücher vom Staate.

klein land als het onze ¹⁾ wel in aanmerking mag genomen worden, te meer daar de ambtenaren er een niet onbelangrijk deel van de bevolking uitmaken.

Wij beamen geheel de redenen, die in de fransche Kamer van Afgevaardigden voor de toelating der ambtenaren tot de vertegenwoordiging werden aangevoerd, en meenen, dat zij niet alleen om redenen van regt, maar in het belang der vertegenwoordiging zelve er niet gemist kunnen worden. Zeker hebben niet zij alle wijsheid in pacht, maar sloot men ze uit, men zou de vertegenwoordiging berooven van eene categorie van leden, die zaakkennis hebben en ondervinding ²⁾ en die, evenzeer als elke andere categorie, *des lumières spéciales* kunnen aanbrengeu, — gelijk men het in de fransche Kamer noemde — geput uit hunnen bijzonderen werking, een licht dat die vergaderingen anders met tijdverlies en omslag bij de uitvoerende magt zouden moeten vragen, of erlangen door permanente commissiën die zich op het gebied van het uitvoerend gezag begaven. De vertegenwoordiging zou het gezag van hare beraadslagingen er niet door verheven zien. ³⁾ Dit heeft VANDEN-

1) **BASTIAT.** *Incompatibilités parlementaires*: Als eene geheele bevolking bv. een lid van het hof van appel achting, eerbied en vertrouwen toedraagt en bouwt op zijne kennis en regtschapenheid, zal men haar niet ligt doen begrijpen, dat de zorg om hare wetgeving te verbeteren aan ieder behalve juist aan dien waardigen regterlijken ambtenaar moet worden overgelaten.

2) *Les proscrire ce serait proscrire toute une classe d'hommes capables et connus.*

(Ann. du Parl. fr. t. 7 Rede van DE REMUSAT.)

3) *Exclure de la chambre les lumières spéciales, c'est affaiblir l'autorité de ses délibérations, c'est porter une grande atteinte à la maturité de ses votes, à la parfaite intelligence avec laquelle les mesures doivent être adoptées et les lois rendues.*

FEERBOOM gewis op het oog waar hij ¹⁾ het besluit van 26 mei 1848 een ongelukkig besluit noemt. De ondervinding en kennis, zegt BASTIAT ²⁾ teregt, zal er in eene na korten tijd telkens te vernieuwen Kamer niet weinig door lijden, als juist zij die ervaring van de openbare zaken hebben worden buitengesloten. De Kamer zal zich moeten bezig houden met zaken de marine betreffende, en er zal geen zeeman in zijn! zij zal over het leger moeten handelen en er zal geen militair in zijn! zij zal burgerlijke en strafwetten moeten maken, en er zal geen regterlijk ambtenaar in zijn!

Sluit men niet alle ambtenaren uit, dan verrigt men slechts half werk, want dan laat men voor een deel de gelegenheid tot omkoopning nog bestaan en neemt men, daar men dan wel de hoogst geplaatsten zal toelaten, aan, dat de ambtenaren te minder vertrouwen verdienen naarmate zij minder hoog geplaatst zijn, iets wat de staatsdienst in geen gunstig licht stelt. Bovendien zijn het volgens zekere redenering ten gunste van de uitsluiting, in de eerste plaats de hoogst bezoldigden die men moest uitsluiten: Men moet de regering niet laten controleren door hen, die in hare dienst staan, die van het budget trekken ³⁾. BENJAMIN CONSTANT zegt iets dergelijks in zijn *Entretien d'un électeur avec lui même* ⁴⁾.

Er is geenszins eene betrekking van oorzaak en gevolg tusschen het in dienst van den staat zijn en het genis van vrij oordeel over hetgeen in de vertegen-

1) Du Gouvernement représentatif en Belgique, t. II.

2) Incompatibilités parlementaires.

3) Les prenant part au budget ne sont pas les plus propres à voter le budget.

(Ann. du Parlem. fr.).

4) Je ne nommerai pas les obligés ou les dépendants des ministres pour les surveiller.

woordiging valt te behandelen. Men wordt toch niet de *homme lige* van het ministerie dat gecontroleerd moet worden. Het controleren is niet de eenige taak der vertegenwoordiging. En het aandeel van elk ambtenaar lid van de Kamer aan de begrooting, de som die hij er van *trekt*, is betrekkelijk zoo gering, dat zij van weinig beteekenis is, en te geringer naarmate de ambtenaar minder hoog geplaatst is.

Moest het van het budget *trekken* en de onmogelijkheid van het controleren door ambtenaren als reden van uitsluiting gelden, men moest dan beginnen met juist hen uit te sluiten, die men in België niet heeft uitgesloten — de ministers. Zij toch genieten veelal de hoogste bezoldiging en kunnen zeker zich zelven niet controleren.

THORBECKE in zijne Aanteekening op de Grondwet schijnt hen niet onafhankelijk genoeg te achten om tot de vertegenwoordiging te behooren. Neemt men echter in aanmerking, dat in een kabinet eenige homogeniteit van beginselen en denkbeelden behoort te bestaan, al blijven er soms wat men in Engeland *open questions* noemt, — dat men gewoonlijk niet zonder elkaar politisch te kennen, nevens elkander aan de groene tafel gaat zitten, als, gelijk bovenaangehaalde schrijver het uitdrukt ¹⁾, om een partijtje te maken, dan zal men toegeven, dat doorgaans de ministers ieder voor zich het met de handelingen van de regering wel eens zullen zijn. Nu is het zeker waar, dat het ongerijmd klinkt, dat een minister zijne eigene begrooting zal goedkeuren, en zijne eigene handelingen zal controleren ²⁾, maar zij

1) Bijdrage tot de herziening der Grondwet.

2) Zonderlinger nog, zou het geval zich kunnen voordoen, dat een minister, tevens lid van de Kamer, zou moeten of althans kunnen stemmen over de vraag, of hij in staat van beschuldiging zou gesteld worden.

die de ministers kiezen, zouden, zoo de ministers waren uitgesloten, waarschijnlijk personen kiezen die met deze in het politieke op gelijke lijn staan, en wier oordeel dus waarschijnlijk in den geest van dat der ministers zou uitvallen. De uitsluiting der ministers zou dus hoogstwaarschijnlijk bij de stemmingen weinig verschil maken. Intuschen, iets ongerijms blijft er altijd in, dat men zich zal moeten getroosten, wil men niet mannen die blijkbaar het vertrouwen des vorsten genieten, als ware het juist daarom, het vertrouwen des volks onthouden en de uitoefening verbieden van een*regt van zoo groote waarde. CORNEWALL LEWIS zegt, waar hij spreekt van de verhouding tusschen uitvoerend en wetgevend gezag. „It appears me ¹⁾ that the principal executive officers ought, if not by law, at least by a constitutional necessity, to be members of the supreme legislature. The result will be, that they will be persons virtually elected by the majority of the Chamber for the time being.” — Wij zien van dit gevolg het noodzakelijke niet in; zoo het al goed is, dat de ministers leden van de vertegenwoordiging zijn, behoeven zij nog niet noodwendig uit de vertegenwoordiging genomen te worden. In een land als het onze zou daardoor dikwijls 's konings keus, ten nadeele van het algemeen belang, te zeer beperkt worden. Wordt een kundig man buiten de Kamer gekozen, dan zal hij daarbinnen ook wel spoedig steun vinden. Er wordt wel een voordeel genoemd: „that there never can be a permanent conflict between the executive and the majority of the legislature,” ²⁾ maar ook een niet onbelangrijk nadeel: „that the executive offices will be treat-

1) A dialogue on the best form of government.

2) „It is one of the greatest safeguards of our liberty,” zegt HALLAM, „that eloquent and ambitious men, such as aspire to guide the councils

ed merely as a prize of victory between the opposite parties, and that parliamentary management will degenerate into a mere game of interested faction", en daar zijn we hier te lande geenszins om verlegen.

HALLAM komt terecht ¹⁾ op tegen de meening dat corruptie, bevrediging van bijzondere belangen, bij het tegenwoordigend stelsel noodzakelijk is. ²⁾ „the maxim,” zegt hij: that private vices are public benefits is as sophistical as it is disgusting. There is no real cause to apprehend, that a virtuous and enlightened government would find difficulty in resting upon the reputation justly due to it.”

Het spreckwoord: eerlijk duurt het langst, is zoowel in het staatkundige als in het maatschappelijke eene waarheid. De tijden zijn voorbij, waarin zoowel de diplomatie als de politiek slechts steunden op geheimhouding en misleiding, op sluwheid en op de kunst om elkâar, gelijk men het noemt, vlie-

of the crown, are from habit and use so connected with the houses of parliament and derive from them so much of their renown and influence, that they lie under no temptation, nor could without insanity be prevailed upon, to diminish the authority and privileges of that assembly. No English statesman, since the revolution, can be liable to the very slightest suspicion of an aim or even a wish, to establish absolute monarchy on the ruins of our constitution. Whatever else has been done or designed to be done amiss, the rights of parliament have been out of danger.”

1) Const. Hist of Engeland. Chap XVI.

2) In de fransche Kamer van Afgevaardigden heeft THIERS mede die meening afgekeurd. „Il y a des complaisants,” zeide hij, „pleins de satisfaction d'eux-mêmes, dont je ne saurais pas partager l'opinion. Il y a des gens qui croient qu'on ne peut gouverner que par la satisfaction des intérêts privés, qui regardent cela comme nécessaire, qui disent que la corruption est un mal inévitable, que dès lors ce n'est pas un mal, que c'est même un bien si l'on sait le faire servir

gen af te vangen. Die invloed wil hebben in het nieuwere staatsleven, moet dien ontloenen aan het gezag van zijn talent en verstand, aan het eerlijke van zijne beginselen en aan het doeltreffende van zijne maatregelen. Zijn er kundige en eerlijke ministers aan het bewind, wier doel in waarheid 's lands belang is, dan zal het hun zelden aan ondersteuning ontbreken. De invloed door corruptie verkregen is een valsche, die juist dan ontvalt, als hij het meest noodig is.

Is het niet waar, dat de corruptie noodwendig aan het vertegenwoordigend stelsel eigen is, dan behoeft men ook niet zulk een krachtig middel als de uitsluiting der ambtenaren buiten de vertegenwoordiging te baat te nemen voor een enkel geval, dat soms kan voorkomen. Of kan men aannemen, dat zoodra er ambtenaren in de Kamers zijn, zij der corruptie het aanzijn schenken? Zeer juist zegt HALLAM ¹⁾ dat het van zelf in het oog springt, dat de verwachting van eene heimmelijke belooning of, wat hetzelfde is, van een winstgevend ambt, voor een regtschapen man geen bewegreden kan zijn bij het uitbrengen van zijne stem. Op eene andere plaats echter zegt hij ²⁾, dat het parlement geenszins toegankelijk behoeft te zijn, „to all those subaltern retainers, who, too low to have had any participation in the measures of government, come

à la cause à laquelle on est attaché, que tout le monde en ferait autant, et que ceux qui blâment, voudraient être corrupteurs ou corrompus eux mêmes; que dès lors c'est un mal dont il n'y a pas à s'inquiéter, un mal auquel il faut se résigner, dont il faut tirer parti pour sa cause. Et ces hommes, je les vois après avoir ainsi souri au mal, se sourire à eux-mêmes, tant ils se trouvent profonds de penser de la sorte.”

1) Const. Hist. of Engl. Chap XVI.

2) Const. Hist. of Engl. Chap XV.

merely to earn their salaries bij a sure and silent vote." Die *participation* zou, zoo zij al als argument moest gelden, veeleer reden van uitsluiting dan van toelating moeten zijn; het ontbreken er van is dus geenszins in het nadeel van de mindere ambtenaren. Als het denkbeeld is dat hunne bezoldiging verleend wordt als vergelding of loon voor een *sure and silent vote*, dan moeten zij zeker worden uitgesloten, maar zoodanig beginsel zal wel niemand huldigen. Wij zien overigens niet in, waarom den hooggeplaatsten het monopolie van eerlijkheid mag worden toegedicht.

Waarom zal men uitgaan van de onderstelling, dat de ambtenaar die in de Kamer zitting neemt, daarin verschijnt met minder eerlijkheid, minder zedelijkheid dan andere leden? Dat ware in der daad vreemd ten opzichte van hen, die juist om hunne betrekking de onderstelling van zedelijkheid en eerlijkheid vóór zich hebben. Moet men altijd aannemen, dat, als de ambtenaar zich als volksvertegenwoordiger ten gunste van de regering verklaart, baatzuchtige bedoelingen hem leiden? Hij is voor het minst even goed en onbaatzuchtig als elk ander burger, en is zijn ambt voor hem al een middel van bestaan, hij is toch werkzaam in het algemeen belang, terwijl vele anderen alleen hun eigen belang op het oog behoeven te hebben. Die gewoonte van het algemeen belang te behartigen, wettigt eenigzins de onderstelling, dat hij dit ook als lid van de vertegenwoordiging zal doen.

Hij kan zich soms welligt zijn lidmaatschap ten nutte maken om zijn eigenbelang te bevorderen, maar zijn er niet gevallen waarin ook andere afgevaardigden dat kunnen doen? Ontzegt men den grondeigenaar het regt deel te nemen aan beraadslagingen en stemmingen de grondbelasting of de onteigening betreffende?

Verbiedt men den handelaar over patentwetten, den fabrikant over tolregten te stemmen? Legt men den advokaat het zwijgen op als er over wetten de regtspiegeling betreffende, den dagbladschrijver als over de drukperswetgeving gehandeld wordt ¹⁾? Waarlijk, men zou, door het beginsel van wantrouwen en uitsluiting tot het uiterste te drijven, eene fraaije vertegenwoordiging bekomen! Zaakkennis en ondervinding zou men er met DIOGENES' lantaarn moeten zoeken ²⁾.

Wetten van uitsluiting zijn, het is waar, gelijk HAL-
LAM te regt. opmerkt, geen strafbepalingen ³⁾; zij zijn
voorzorgsmaatregelen, maar toch, zij maken inbreuk
op de gelijkheid van regten waarop alle staatsburgers
aanspraak hebben; in gewone omstandigheden schaden
zij, — ⁴⁾ in buitengewone, als het bederf als het ware
gewoonte is, zullen zij het kwaad niet weren. ⁵⁾ Ge-
steld, men sloot dan de ambtenaren buiten de vertegen-
woordiging, de regering zou slechts des te meer afge-

1) DE BARANTE Questions constitutionnelles.

2) On arriverait à une délibération abstraite et ignorante des faits pratiques; elle ne serait rien autre chose que la déduction absolue et aveugle d'un principe unique posé dans chaque question. (DE BARANTE Quest. Const.)

3) Intusschen laten zij zelfs niet, als dezen, de keus tusschen goed en kwaad.

4) DE LAMARTINE zeide in de fransche Kamer van Afgevaardigden: „les lois d'envie et d'exclusion déciment les hommes capables, consolent les médiocrités et ruinent un pays.” Op elk gebied wil men dan ook tegenwoordig uitsluitingswetten weren.

5) „Leges bonae” (was eene oude spreuk bij de Romeinen) „ex malis moribus proveniunt”, dit heet: de *leges* komen wanneer zij niet meer helpen, want tegen de *mores* zijn zij onmagtig: zoo zeide ten minste HORATIUS.

vaardigden niet-ambtenaren omkopen door hen met ambten te begiftigen, en aangenomen, dat men dit wilde te keer gaan door te bepalen, dat zekere tijd verlopen moest alvorens een afgevaardigde, na zijn mandaat te hebben neêrgelegd, een ambt kon aannemen, men zou dan slechts te meer het misbruik waarnemen, dat afgevaardigden voor hunne verwanten en kiezers ambten vroegen en verkregen. Er zijn geen voldoende voorzorgen te nemen tegen dengene wien zijn geweten niet beschermt, en zoo ergens dan is hier van toepassing wat wij als motto boven dit gedeelte van deze beschouwing schreven. De middelen om den afgevaardigde voor baatzucht te bewaren moeten minder in wetten, dan in het karakter gezocht worden.

Moet dit alles nu er toe leiden dat men, op het voetspoor der regeringsvoorstellen voor de grondwetsherziening ¹⁾, niets doe en maar ten volle op de eerlijkheid vertrouwe?

De ambtenaren zijn geen zwartgerokte engeltjes, gelijk de redacteur HUMBURG van de Paris Telegraph in LEPÈBRE'S Paris en Amérique hen ironisch noemde; zij zijn menschen als alle andere afgevaardigden en dus ook voor menschelijke zwakheden vatbaar, en kan men al in het algemeen niet klagen over onedel streven naar bevordering van eigenbelang daar waar men slechts het algemeen belang voor oogen mag hebben — zal men al niet ligt dagelijks het verschijnsel zien dat eedbrekers de stem van hun geweten smoren ten einde gemakkelijker hun zak te vullen, denkende *andeme yo caliente y riase* (of liever *Uorese*) *la gente*, de mogelijkheid bestaat, ook bij de meeste zedelijkheid en politieke eerlijkheid in het algemeen, dat de positie van afgevaar-

1) Volgens dezen hadden alleen de leden der Kamer die het ministerambt aannamen zich aan herkiezing te onderwerpen.

digde soms misbruikt worde ter bevordering van eigen voordeel. Het eigenbelang is een sterke prikkel en het is steeds niet van gevaar ontbloot iemand tegenover zijn belang te stellen. ¹⁾

Een eerste voorzorgsmaatregel die alle andere voor een groot deel overbodig zou maken, zal zijn, bij aanstelling en bevordering in de staatsdienst zooveel mogelijk vaste regelen in acht te nemen.

Voor het overige moet men de kiezers laten oordeelen. Eene Grondwet die uitgaat van het beginsel dat zij bevoegd zijn, dat zij genoegzaam op de hoogte van het algemeen belang zijn om geschikte afgevaardigden te benoemen, kan niet te gelijk uitgaan van de onderstelling, dat hun oordeel niet helder genoeg zou zijn om te vatten, dat iemand die in de vertegenwoordiging het middel zoekt om eigen belang te bevorderen, geen geschikt afgevaardigde is, behoort niet door een stelsel van uitsluitingen inbreuk te maken op hunne vrijheid als kiezers. De voorwaarde van herkiezing na benoeming tot eenig ambt of na bevordering in de staatsdienst moet daarom voldoende geacht worden. Mogten de kiezers meenen, dat het daarbij

1) CORNEWALL LEWIS, in zijne Dialogue on the best form of Government drukt, dit veel sterker uit: „You must be prepared, zegt hij, for a considerable alloy of the bad parts of human nature; you must not expect to prevent a large infusion of selfishness, of deceit and intrigue and of corruption. All those plans of constitutions which have their appropriate security against every conceivable form of evil belong to the imagination, not to reality. The best form of Government is the least bad:

Nam vitis nemo sine nascitur; optimus ille est

Qui minimis urgetur.

I am not so ignorant of the past, or so blind with regard to the present, as to believe that there ever can be a parliamentary sys-

niet eerlijk ware toegegaan, dan worden zij daardoor in de gelegenheid gesteld, hunnen mandataris ten aanschouwe van het gansche land het bewijs te geven, dat zij hem niet meer die eerlijkheid, belangeloosheid en onafhankelijkheid toekennen welke zij regt hebben in den volksvertegenwoordiger te eischen, — dat zij hem niet meer *vertrouwen*, en hem te straffen voor zijne laagheid.

Men vergeete bij dat alles niet den invloed van de drukpers. Mogt een minister soms al genegen zijn voor ambten stemmen in de vertegenwoordiging te koopen, en mogten er afgevaardigden te vinden zijn, bereid om hunne stem te verkoopen, de vrees dat dien eigen dag nog het gansche land van den koop en van de verloocheining van al wat men tot dusverre voorstond zal kennis dragen, en dat de dagbladen niet zullen ophouden dat alles in de scherpste taal af te keuren en alle weldenkenden in den lande het anathema er over te doen uitspreken, zal niet weinig bijdragen om het te beletten. *Quisque probus tenetur*, zegt de spreuk, *donec probetur contrarium*; dat wil eigenlijk zeggen, ieder wordt voor braaf en eerlijk *gehouden*, zoolang men niet weet dat hij het *niet* is, en aan dat gehouden worden, al is men het ook niet, wordt gewoonlijk veel gehecht in onzen tijd, nu de openbare meening zooveel invloed heeft. Dit was het juist wat in Engeland vroeger der parlementsomkoopning zoo vrijen loop liet: de openbare meening

tem without a strong dash of selfish motives and of sinister influence." Men neme echter in aanmerking, dat bij het stelsel van partijregering in Engeland, hetwelk voor velen aan hunne houding in het parlement tegenover het ministerie het vooruitzicht van een ambt verbindt, het eigenbelang zich wel in veel hoogere mate moet ver-
toonen dan waar dat niet het geval is.

had op verre na de magt niet die haar tegenwoordig eigen is, en de publiciteit der beraadslagingen ontbrak ten eenemale en was zelfs later, toen zij in zwang kwam, hoogst gebrekkig. Nu echter is zij vrij volledig en kan omkooper noch omgekochte er op rekenen, dat zijne oneerlijke handelingen geheim blijven. Een minister die tegenwoordig bij ons te laude door parlamentsomkoopning op het kussen zou zoeken te blijven, zou zich maar al te spoedig genoodzaakt zien het veld te ruimen. CORNEWALL LEWIS zegt in zijn meer aangehaald werkje te regt:

„The most powerful check upon the misconduct of a parliamentary body is effective publicity; and this is best obtained by the regular publication of accurate and full reports of the debates, and by the comments of the press to which that publication gives rise. This system is now completely organised in England; and it may be said with truth, that the reporting of the debates is a necessary complement of our parliamentary constitution. It must be borne in mind, that the vices most complained of in our parliamentary system, belonged to a time when the debates were surreptitiously reported, and when the reports were meagre and inaccurate — when, moreover, the newspapers contained only news and editorial articles on public affairs were unknown. The criticism of cool and impartial bystanders, who are not, like the parliamentary combatants themselves, heated by the passions engendered by the actual strife, and who do not share their personal interests and personal ambition, is the best security for the good working of a popular legislative body.”

HOOFDSTUK II.

INCONSTITUTIONNELE INVLOED VAN DE REGERING OP AMBTENAREN LEDEN VAN DE VOLKSVERTEGENWOORDIGING.

Obrigkeit soll nicht wehren, was jedermann
lehren und glauben will, es sei Evangelium
oder Lügen.

LUTHER. Ermahnungen an die Fürsten.

§ 1.

Het vrije oordeel der ambtenaren.

Het is in een vrijen staat een eerste recht der burgers, dat ieder vrij zij in zijne denkwijze. SÜETONIUS¹⁾ leert, dat zelfs TIBERIUS dit gevoelen huldigde. Niet alleen echter in het denken is men vrij — eene vrijheid die eigenlijk niet kan onderdrukt worden²⁾ — maar ook in het uiten van de gedachten en in het handelen overeenkomstig die gedachten, mits men daardoor de rechten van anderen niet krenke.

1) Jactabat in civitate libera linguam mentemque liberam esse debere. Suet. Tiber. c. 28.

2) La liberté existe par elle même, on ne peut pas plus la créer que la détruire; on peut tout au plus la reconnaître ou la méconnaître. (Redevoering van EUGÈNE PELLETAN in de zitting van 31 maart 1865 van het fransch Wetgevend Ligchaam).

Reeds EURIPIDES legt in zijne Phœnissae ¹⁾ JOKASTE de woorden in den mond, dat het eens slaven lot is, niet te mogen spreken zoo als men denkt, en tegenwoordig wordt het dan ook vrij algemeen zoo begrepen, al wordt er niet overal naar gehandeld.

In Nederland, dat tachtig jaren lang strijd voerde voor de vrijheid van denken, zal dit wel het allerminst betwist worden. De Grondwet erkent dan ook dat recht in onderscheidene harer bepalingen ²⁾ en dat niet alleen voor Nederlanders, maar voor allen, die zich in Nederland bevinden.

Mag men het nu den ambtenaar onthouden of het ten zijnen opzigte beperken?

De ambtenaar toch was staatsburger vóór zijne aanstelling en blijft dat, onafhankelijk van deze, al ware hij ook voor twintig verschillende ambten aangesteld, (hetgeen in een tijd waarin men zich zoozeer op de staathuishoudkunde toelegt wel niet zal voorkomen). En al beweren nu honderd ministers dat zekere ambtenaren geen staatsburgers zijn of geen staatsburgers als elk ander, ³⁾ en al beperken honderd ministers in instructiën ⁴⁾ als anderszins de staatsburgerlijke regten van bepaalde categoriën van ambtenaren, de Grondwet maakt voor hen geene uitzondering. Zij hebben dus evenzeer als elk ander staatsburger vrijheid van denken en het recht, hunne gedachten in woorden, schrift of druk te uiten, en overeenkomstig hunne denkwijze

1) *Αὐτὸν τὸδ εἶπας, μὴ λέγειν ἄ τις φρονεῖ.*

2) Grondwet artt. 8, 9, 10, 164, 165, 166, 167.

3) Verslag van de op 7 en 8 dec. 1862 in de Tweede Kamer der Staten Generaal gehouden discussiën over de begrooting van het departement van oorlog.

4) Gelijk o. a. in de algemeene instructie voor de ambtenaren der registratie van 29 junij 1857. Bijvoegs. tot het Staatsbl. n°. 129. Art. 8.

te handelen, zoolang zij daardoor de regten van anderen niet krenken. Gesteld echter, zij waren in mindere mate staatsburger dan elk ander, zoo zouden zij toch evenveel aanspraak, en meer nog, op al die regten hebben, dan niet-Nederlanders die zich binnen het rijk bevinden, en bij dezen toch zeker niet moeten achterstaan.

Is het nu daarmede te rijmen, zoo men eischt, dat ambtenaren gelijke staatkundige beginselen koesteren als de ministers die hen aanstellen?

Met gelijk regt (of onregt) als men, huldigende het „nul n'a de l'esprit que nous et nos amis" ¹⁾ dit eischte, zou men kunnen bepalen, dat zij tot dezelfde godsdienstige gezindten moesten behooren. Wee dan den ongelukkigen ambtenaren onder het departement van justitie ressorterende, zoo ooit weder de heer GONFRON aan het hoofd van dat departement kwam! Omvat de in alle constitutionnele staten heilige vrijheid van geweten alleen het godsdienstige, of is zij niet het regt, in alles, en dus ook in het staatkundige, eene eigene denkwijze te hebben, en ook dáárin, evenzeer als in het godsdienstige, niet op gezag te gelooven?

Wij willen kortelijk nagaan welke de algemeene, de hoofdvereischten zijn voor benoeming en ontslag van ambtenaren, en of de staatkundige gevoelens daarbij in het spel kunnen komen?

Om in de staatsdienst te worden opgenomen moet men zijn Nederlander ²⁾. Dat leert art. 6 der grondwet. Er is gewoonlijk een overvloed van Nederlanders, die

1) SCRIBE Camaraderie.

2) Behoudens de bedieningen opgenoemd in de wet van 4 juni 1858, Stbl. No. 46, waartoe ook vreemdelingen kunnen benoemd worden.

zich voor elk openvallend of nieuw in het leven geroepen ambt aanmeldt. Heeft dit die goede zijde, dat de staat een ruime keus heeft om daaruit de meest geschikten te benoemen, aan den anderen kant moet men niet uit het oog verliezen, dat, gelijk VIVIEN ¹⁾ zegt: „la manie des places est une lèpre qui dévore la société, appauvrit le budget et abâtardit les caractères en éloignant les citoyens des carrières qui exigeraient des efforts et feraient courrir des risques.” Daarom moet die ambtsmanie niet worden aangemoedigd. De eenige middelen er tegen zijn ontwikkeling van handel en nijverheid, beperking van het getal ambtenaren tot het strikt noodige, en de opname in de staatsdienst niet te gemakkelijk te maken. De staat moet niet de melkgevende koe zijn, die geduldig eene menigte menschen voedt, welke de gemakkelijke zekerheid van een matig bestaan verkiezen boven de inspanning die noodig is, om in de wereld vooruit te komen, en voor wie het *Act, act in the living present!* van den amerikaanschen bard een doode klank is.

Uit allen die zich tot het bekleeden van eenig ambt aanmelden kan de staat steeds slechts ééne keus doen; hij zal die keus dus, wil hij niet onregtvaardig zijn, moeten binden aan vaste regelen, gegrond, even als het ambt zelf, op het algemeen welzijn; het belang van het individu kan hier niet tot maatstaf strekken. Het ambt toch is niet voor den ambtenaar, maar deze voor het ambt. In de *Etats-Généraux* in Frankrijk zeide men reeds vroeg: „Il faut pourvoir aux emplois et non aux personnes”. In het *Statute of Cambridge*, 12 Ric. II c. 2 ²⁾ leest men dat allen „that shall be called to ordain, name,

1) VIVIEN. *Etudes administratives* p. 180.

2) Zie BLACKSTONE. *Commentaries on the laws of England* I. p. 346.

or make justices of the peace, sheriffs, and other officers of the king, shall be sworn to act indifferently, and to name no man that sueth to be put in office, *but such only as they shall judge to be the best and most sufficient*”, en Napoleon zei dikwijls „Il faut choisir l’homme qui convient à la place, et non la place qui convient à l’homme.” Men behoort hem te kiezen die voor het ambt geschikt is. Die geschiktheid kan blijken, hetzij uit vroegere werkzaamheden of betrekkingen, hetzij uit examina, hetzij uit bewijzen van volbragte studiën, hetzij door een zoogenaamd noviciaat. Niet enkel kennis wordt echter vereischt, en er zijn zelfs ambten, waarbij deze de tweede plaats inneemt en het verstand een eerste vereischte is. Met name kan men daartoe rekenen het hoogste staatsambt, het ministerschap. Niet dat daartoe iemand zonder kennis zou kunnen gekozen worden, maar toch, het verstand, de juiste blik om het geheel te overzien, zijn daar hoofdzaak, minder positieve kennis.

Een zedelijk levensgedrag ¹⁾ is verder in een ambtenaar zeker een voornaam vereischte. Hij op wien de staat een deel, zij het nog zoo gering, van zijn gezag delegeert, mag niet iemand zijn, die, door een ergerlijk levensgedrag, dat gezag aan minachting blootstelt. De staat zou bovendien door zoodanig persoon slecht gediend worden, die meestal niet den noodigen ijver en naauwgezetheid aan zijn ambt zal wijden, ²⁾ waarbij

1) De staatsregeling van 1798, zegt in art. 15, dat de keus van den eenen burger boven den anderen alleenlijk gegrond is op meerdere deugd en bekwaamheden.

2) ... M. de Seignelay a voulu envahir tous les emplois et n'en a obtenu aucun; il a de l'esprit, mais peu de conduite. Ses plaisirs passent devant ses devoirs.

Lettres de Mme. DE MAINTENON t. II. p. 388.

dan nog komt, dat in sommige gevallen, b.v. bij spelers en verkwisters, gevaar bestaat voor omkoopbaarheid en oneerlijkheid. Het zal natuurlijk niet altijd mogelijk zijn, iemands moraliteit tot zekerheid te brengen; men zal dus hier moeten volgen den regel *quisque probus donec probetur contrarium* en de moraliteit aan nemen zoolang de immoraliteit niet blijkt, hetgeen, zoo zij bestaat, in onze tijden van publiciteit, en bij de mededinging bij elke benoeming, spoedig genoeg het geval zal zijn.

Wat het ontslag betreft eischen gronden van billijkheid en staatsbelang, dat ambtenaren niet maar zoo in eens, naar luim en gril van een minister, zonder voldoende reden, uit de staatsdienst worden ontslagen. Van billijkheid, omdat het niet zou aangaan, dat een ambtenaar die zich geldelijke opofferingen en studie getroost had om zich tot de staatsdienst te bekwamen, die zich een groot deel zijns levens met ijver aan die dienst gewijd had, maar plotseling aan den dijk gezet werd, als ware hij ongeschikt of schuldig aan pligtverzuim. Van staatsbelang, omdat, zoo ambtenaren die wel voldoen, elk oogenblik in gevaar verkeerden ontslagen te worden, niemand, die zich tot andere werkzaamheden bekwaam gevoelde, den staat als ambtenaar zou willen dienen en men dus niet dan brekebeenen in de staatsdienst zou vinden. Intusschen, het moet eene regering vrijstaan, om daar waar zij meent dat het staatsbelang, het belang van de dienst het eischt, ambtenaren te ontslaan, en oude afgeleefde of ziekelijke ambtenaren, of de zoodanigen die door gebreken voor de dienst ongeschikt worden, door jonger, krachtiger, nieuwe elementen te vervangen. Dit geschiedt gewoonlijk naar bepaalde regelen, waarover wij hier niet zullen uitweiden, evenmin als over het

ontslaan dat het gevolg is van veroordeeling door den strafregter. Het is klaar, dat eene regering geen ambtenaren in haar dienst kan houden, die een ont-eerend vonnis, zelfs al is het juist geen crimineel vonnis, ten hunnen laste hebben. 1) De bij elk ambtenaar vereischte moraliteit is in die gevallen niet meer aanwezig. Eene regering behoort overigens de vrije hand te hebben, om ambtenaren uit de staatsdienst te verwijderen, die, ondanks waarschuwingen en herhaalde disciplinaire straffen, een of meer hunner pligten verzuimen of wier gedrag onzedelijk wordt. Bij een verdorven personeel kan het zijn nut hebben, dat nu en dan een krachtig voorbeeld gesteld worde, en men de nalatigsten, zonder veel toegeefelijkheid te gebruiken, ontsla. Anders echter is het niet geraten, dat men hiertoe dadelijk overga en zich aldus blootstelt, geschikte ambtenaren te verliezen, die door eene ernstige vermaning of eenige disciplinaire straf welligt tot inkeer konden gebragt worden. Aanhoudende ongehoorzaamheid, achteloosheid en wangedrag kunnen natuurlijk niet geduld worden.

Moet nu de politieke opinie, hetzij gebleken uit antecedenten, hetzij terwijl de ambtenaar reeds is aangesteld, geuit, eene aanbeveling zijn tot benoeming of een grond tot ontslag?

De Grondwet geeft geen aanleiding tot zoodanige inbreuk op de vrijheid van denken en op de gelijkheid van regten. Het is waar, dat zij ook niet het vereischte van bekwaamheid stelt, gelijk b. v. die van 1798, maar dit is eene voorwaarde, waaromtrent geen twijfel

1) Zie de artt. 11 en 12 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid van justitie.

kan bestaan. Het is toch niet denkbaar, dat iemand met goed gevolg een ambt bekleede, waartoe hij ten eenemale onbekwaam is, maar het spreekt niet zoo van zelf, dat een ambtenaar zijne pligten als zoodanig niet kan vervullen, als hij in het staatkundige niet even zoo denkt als de regering die hem aanstelt.

Het zou intusschen kunnen wezen, dat het belang der staatsdienst, het belang des lands, zekere partijdigheid en zekere beperking van het regt der ambtenaren om hunne opinie te uiten, noodig maakte.

In een constitutionnel staat, waarin het gezag van alle ambtenaren door wetten beperkt is en zij door instructiën en circulaires steeds op de hoogte worden gehouden van hunne bijzondere ambtspligten en van de denkbeelden der regering omtrent de uitvoering der maatregelen welke zij verordent, zal het niets afdoen of zij, van welken rang ook, in het algemeen de staatkundige rigting van het kabinet zijn toegedaan of in het bijzonder de hun opgedragen maatregelen goedkeuren. De vraag moet slechts wezen, of zij ze uitvoeren en goed uitvoeren, en zoolang dáárop niets valt aan te merken, heeft geene regering regt hen te ontslaan. Gesteld, eene regering staat vrije ontwikkeling op elk gebied voor, en verordent maatregelen om die in afwachting van organieke wetten op speciale punten, zooveel mogelijk voor te bereiden. Nu heeft zij ambtenaren in hare dienst waaronder velen zijn die met, die rigting niet instemmen of meenen, dat de tijd om zulke maatregelen te nemen, nog niet gekomen is. Het kan soms zeer wel wezen, dat des ambtenaars meening in dit laatste in het algemeen of op enkele punten juist is, maar de regering draagt de verantwoordelijkheid en is met de leiding der zaken belast; wat zij verordent moet dus geschieden en zij mag niet dulden, dat, op

eigen gezag, de ambtenaren maatregelen daarvan verschillende in de plaats stellen. Zullen dezen nu, zoolang zij zich daarvan onthouden, moeten ontslagen worden, in de onderstelling dat zij ze niet goed of niet eerlijk zullen uitvoeren? Gewis neen. En men zal hun ook niet oneerlijkheid kunnen verwijten als zij zich tot de uitvoering leenen. — Daar waar zij door rapporten en mededeelingen, waarvan sommigen de regering tot wetsvoordragten en nieuwe maatregelen aanleiding kunnen geven, haar hebben voor te lichten, zullen zij, zal men zeggen, door hunne opiniën zekere kleur er aan kunnen schenken en haar zodoende op een verkeerd spoor brengen; zij behooren zich daarbij echter slechts op feiten te gronden; in conclusiën en toelichtingen kunnen zij gewis hunne eigene opinie meêdeelen, maar zoolang zij der waarheid getrouw blijven zijn hunne verslagen en inlichtingen even goed als die van anderen, die het in alles met de regering eens zijn.

VIVIEN ¹⁾ is van meening en ook in de fransche Kamer ²⁾ van Afgevaardigden tijdens LOUIS PHILIPPE werd het gevoelen door sommige leden geuit, dat de zoogenaamde politieke ambtenaren de staatkundige gevoelens der regering moeten zijn toegedaan. GUIZOT, gelijk wij later zullen zien, heeft hetzelfde beginsel verkondigd. Die titel van politieke ambtenaren echter is vrij rekbaar. In Frankrijk b.v. zijn tegenwoordig de meeste

1) Cependant il est des époques et des emplois qui ne permettent point cette indifférence absolue Il en est de même en tous temps de certains emplois essentiellement politiques, et dont les titulaires doivent reproduire fidèlement et sans altération la pensée, les tendances et l'esprit du gouvernement.

2) Zie de Annales du parlement français.

ambtenaren politieke ambtenaren en de ambtenaren van het openbaar ministerie werden er steeds toe gerckend, waartegen o. a. DUBAURE in de Kamer van Afgevaardigden opkwam. Maar gesteld al, ze waren juist omschreven, zou het dan zijn aan te nemen, dat waar men mindere ambtenaren vrijliet in hunne opiniën, dezen gebonden werden? Men zou dan komen tot een stelsel van partijregering, als in Engeland bestaat. En nu moge het in Frankrijk, waar telkens agitatie heerschte, wenschelijk voorgekomen zijn de hooge ambten zooveel mogelijk te geven aan hen van wie men zich zeker waande, en moge het daar tevens voor de fel bestookte ministeriën een middel geweest zijn om zoolang mogelijk op het kussen te blijven, we meenen dat in staten als de onze, waar rust heerscht en, er moge veel verschil van opinie bestaan op onderscheidene punten, men met de algemeene orde van zaken tevreden is, zulke voorzorgen ten eenemalc overbodig zijn. Wie zal ten onzent beweren, dat iemand, die niet overeenstemt met de rigting van het kabinet, geen uitmuntend commissaris des konings, geen geschikt gezant, en wat dies meer kan zijn. De practijk levert het bewijs van het tegendeel.

Is het in gewone omstandigheden onverschillig welke staatkundige gevoelens de ambtenaren zijn toegedaan, zij hebben aan die vrijheid van geloof niet veel zoolang zij met hunne meeningen niet voor den dag mogen komen.

Hunne afhankelijkheid belet dat geenszins. Zij zijn afhankelijk in al wat de dienst, wat hunne ambtsverrigtingen betreft, maar verder gaat die afhankelijkheid niet in een vrijen staat, waar de regering geen willekeur pleegt en bij aanstelling, bevordering en ontslag van ambtenaren, zich rigt naar billijke regelen welke zij zich

zelve of de wet haar gesteld heeft. Zij gaat geenszins zóó ver, dat de regering dreigend de tuchtroede van ontslag den ambtenaar kan tegenhouden, die durft afkeuren wat *zij* goedkeurt. Verstaat men dát door afhankelijkheid, neen, dan zijn zij niet afhankelijk. Zij worden niet zóó met de regering vereenzelvigd, dat hun eigen ik, met al zijne regten geheel verdwijnt, om slechts plaats te maken voor een automaat, voor den slaaf die niet mag spreken gelijk hij denkt.

Zij moeten daarom evenzeer als elk ander het regt hebben zich over de maatregelen der regering uit te laten.

Die maatregelen zijn niet absoluut goed, niet boven alle gisping verheven, alleen omdat zij van de regering uitgaan. Eene regering is niet onfeilbaar. Wilde men dat aannemen — weg dan met de drukpers, weg met de vertegenwoordiging. De tegenwoordige tijd is een tijd van redenering. Wat den toets van degelijk en veelzijdig onderzoek niet kan doorstaan, wordt verworpen, en alleen door dat onderzoek kan de deugdelijkheid van denkbeelden en handelingen blijken. Dat de ambtenaren doen wat hun wordt opgedragen, dat is geheel overeenkomstig de eischen der staatsdienst, maar eene staatsdienst die andere eischen heeft dan het staatsbelang is eene anomalie, en het staatsbelang brengt mede, dat juist hun die door hunne dagelijksche bezigheden, door de daarin opgedane kennis en onderzinding, het meeste licht over vele regeringsmaatregelen kunnen verspreiden, het regt daartoe niet benomen worde. Nemen ook de ambtenaren aan de wisseling van gedachten deel, dan is daardoor voor de openbare meening een degelijk element gewonnen voor de beoordeeling. Het gezag der regering wordt daardoor niet benaandeeld, want zijn hare voorstellen en maatregelen goed, strooken zij met het algemeen belang, dan zullen zij

meestal zegevierend uit den strijd komen; maar kunnen zij den toets van het onderzoek niet weêrstaan, welnu, dan is het in 's lands belang dat dit aangetoond en zij ter zijde gesteld worden. En waar dit laatste dikwijls geschiedt, is het voorzeker beter, dat een ministerie ten gevolge van het vrije onderzoek wijke, dan dat 's lands belangen lijden ten gevolge van onderdrukking van die vrijheid.

Wij kunnen ook hier geen beperking aannemen. ¹⁾ Het leven van een kabinet — want daarop of op gekrenkte eigenliefde van een minister komt het toch eigenlijk neêr — hoe vol moeilijkheden, zorgen en teleurstellingen het ook soms zij, is niet kostbaar genoeg, om ter wille daárvan, de kostbaarste gaven, die het menschdom ontving, het denken en het vermogen, de gedachte te uiten, zelfs bij een deel des volks te onderdrukken. Daarom is o. a. geenszins in het belang van den staat te achten het hoogst inconstitutionele, vroeger aangehaald artikel der instructie voor de ambtenaren der registratie, waarin dezen verboden wordt, zonder vergunning van den minister eenig werk uit te geven, handelende over belastingwetten, met welke uitvoering zij belast zijn, en de voorschriften en beslissingen des ministers over de toepassing dier wetten in het openbaar te beoordeelen. „Ik ben het licht en de waarheid,” dacht die minister, op den troon van zijn administratief talent gezeten, of wel, hij was beducht dat zijne voorschriften en beslissingen den toets van het onderzoek niet konden doorstaan.

Wij moeten hier echter opmerken, dat een ambtenaar die tegen regerings-maatregelen, met zijne functiën in

1) De ambtenaar eerbiedige echter dienstgeheimen, waarbij men evenwel niet in kleingeestige geheimzinnigheid vervallen moet.

verband staande, bedenkingen heeft, niet gezegd kan worden in 's lands belang te handelen, als hij die niet in de eerste plaats ter kennis van zijne meerderen brengt, alvorens hij er bij het publiek mede voor den dag komt.

FONFRÈDE ¹⁾ geeft als zijne meening te kennen, dat de ambtenaren gelijk regt hebben op onafhankelijkheid als alle andere staatsburgers, maar zegt, dat evenzeer als ieders onafhankelijkheid wordt gewijzigd door de vereischten der menschelijke zamenleving, die van den ambtenaar wijziging ondergaat door zijn ambt en de pligten daaraan verbonden. „De staatsambtenaren,” gaat hij voort, „zijn daar, om de regeringsmaatregelen te helpen uitvoeren en te bevorderen, voor zoover betreft den werkkring van elk hunner. Het is daarom niet genoeg, dat zij slaafs hunne taak volbrengen, zoo zij buiten hun ambtelijk leven die maatregelen verzwakken.”

Hieruit maakt hij de gevolgtrekking, dat zij, zoo die maatregelen deel uitmaken van een stelsel dat in hun oog is af te keuren, noodwendig slechte ambtenaren zullen zijn voor de uitvoering van die maatregelen. In zoodanige omstandigheden, zegt hij, beroepen zij zich te vergeefs op hunne onafhankelijkheid. Zij zelven vernietigen die, door in eene positie te verblijven, waar onafhankelijkheid noch zedelijkheid meer mogelijk is. „Of is het onafhankelijkheid, om der wille van een ambt, van een titel of eene bezoldiging, maatregelen uit te voeren, die men in zijn binnenste afkeurt?”

FONFRÈDE was waarschijnlijk te zeer beheerscht door den invloed der snel wisselende omwentelingen in Frankrijk, waar gewis zekere ambten bezwaarlijk door

1) Oeuvres de HENRI FONFRÈDE recueillies et mises en ordre par CH. AL. CAMPAN.

een en denzelfden persoon in de tijdperken der Conventie, van het Directoire, het Keizerrijk, de Restauratie, de Honderd Dagen, de Tweede Restauratie en de Julij-revolutie, zonder verraad, ten minste niet zonder het verwijt van tot de politieke weêrhanen te behooren 1), achtereenvolgens konden worden bekleed.

Wij meenen overigens, dat het volstrekt niet lakenswaardig is, in een ambt te blijven, al is men het niet met de politieke rigting der regering eens, zoolang slechts de maatregelen die men moet uitvoeren, men moge over de deugdelijkheid verschillen, eerlijke maatregelen zijn. Daar waar de ambtenaren de politieke missionarissen der regering zijn, waar zij meêwerken tot maatregelen, tot welke geene regering zich mag verlagen, als verkiezings-manoeuvres, het uitdenken van zamenzweringen, het vervolgen van hen die niet tot de vrienden der regering behooren, het kwelen van de drukpers, het onderdrukken van petitionementen, 2) kan men kwalijk zonder, gelijk FONFRÈDE het uitdrukt, zijne onafhankelijkheid prijs te geven, tot de uitvoering van regerings-maatregelen medewerken, maar zulke handelingen komen in een constitutionnel staat niet te pas.

1) Van daar de *Dictionnaire des Girouettes* en de *Biographie de la chambre des députés*.

2) Tijdens het voorstel tot herziening der grondwet hier te lande is er in de kamers over geklaagd, dat de regering daartoe hare toevlugt had genomen. "Ik weet het, zeide de heer SCHOONEVELD, dat men vooral het petitionnement als eene vijandige daad heeft afgeschilderd, dat er zelfs hoofdamttenaren van den staat zijn, die gunsten hebben ontzegd aan hen die petitiën tot grondwetsherziening ondertekenden." De heer VAN DAM VAN ISSELT vroeg of het onwaar was dat men den burgemeesters de rol van verspieters had laten spelen en hun had aangeschreven na te gaan en op te geven

BLUNTSCHLI ¹⁾ neemt aan, dat er op enkele en zelfs op belangrijke punten verschil van meening tusschen den ambtenaar en zijne meerderen kan bestaan en hij daarvan zelfs mag doen blijken. „Aber” zegt hij, „wenn er sich mit den *dauernden Grundprincipien*, worauf die Staatsregierung beruht, im Widerspruch befindet und als Feind jener handelt, wenn er z. B. in der Monarchie sich als Republikaner erklärt und für die Einführung der Republik arbeitet, oder umgekehrt in der Republik als Beamter für die Monarchie wirkt, dann verletzt und bricht er das Band der Treue, das ihm als das Glied eines einheitlichen Staatsorganismus mit diesem verbindet.”

Wij meenen dat BLUNTSCHLI onderscheid had moeten maken tusschen de meeningsuiting en de handeling, die hij hier zamenvat. Een ambtenaar, die trouw zweert aan de Grondwet, waarin een bepaalde regeringsvorm, bepaalde staatsinstellingen zijn vastgesteld, moege niet instemmen met elk afzonderlijk artikel van die grondwet, hij moet toch getrouw blijven aan de „dauernden Grundprincipien, worauf die Staatsregierung beruht.” Breekt hij zijn eed, door te trachten die algemeene orde van zaken omver te werpen, dan heeft eene regering, welke geroepen is die te bewaren, het volste regt zich van zulk een persoon te ontdoen. Maar zoo hij eenvoudig zijne meening uit, eenvoudig betoogt, dat hetzij de vrijheid van godsdienst, hetzij de vrijheid van druk-

wie bij het voorstaan der grondwetsherziening voorgingen en wie volgden. Zij die gunsten van de regering verlangden, hadden daarom gezwegen. De minister van justitie ontkende, dat de regering de uitoefening van het regt van petitie belemmerd zou hebben. De regering „had alleen gezorgd, behoorlijk onderigt te worden van de omstandigheden, die dit hier en daar hadden vergezeld.”

1) Allgemeines Staatsrecht, p. 432.

pers niet wenschelijk is, dat de monarchale regeringsvorm boven den republikeinschen te verkiezen is, of omgekeerd, dan bespreekt hij slechts een staatsregtelijk onderwerp, waardoor geenszins in een oogwenk de gansche orde van zaken wordt omvergeworpen. Hij wordt daardoor, nog geenszins ontrouw aan zijn ced. Iets anders is het zeker als hij tot zoodanige bespiegelingen een tijd van beweging kiest. „An opinion” zegt MILL in dien geest ¹⁾ hoewel in het algemeen en niet van ambtenaren sprekende, „that corndealers are starvers of the poor, or that private property is robbery, ought to be unmolested when simply circulated through the press; but may justly incur punishment when delivered orally to an excited mob assembled before the house of a corndealer, or when handed about among the same mob in the form of a placard.”

VIVIEN ²⁾ spreekt in denzelfden geest als BLUNTSCHLI. Hij zegt: „Le fonctionnaire ne peut se mettre en hostilité contre le régime politique consacré par la constitution; il violerait ses engagements les plus sacrés; aucun gouvernement ne peut admettre pour intermédiaires entre les citoyens et lui des hommes qui le nient. Sur ces principes tous les partis sont d'accord; chacun a son tour, en faisant ou en provoquant des destitutions, est arrivé à la même conclusion.”

Het is waar, de ambtenaar moet, evenmin als elk ander, schreeuwen: weg met de constitutie! weg met het erfelijk koningschap! Maar een ideaal van eene staatsregeling zou het wezen, waarmede ieder onvoorwaardelijk instemde. Het is genoeg, dat men de bestaande staatsregeling eerbiedigt en haar niet tracht omver te werpen, en dit doet men niet, zoo men haar bespreekt en

1) *On Liberty*, p. 400.

2) *Etudes administratives*, p. 251.

hare gebreken tracht aan te toonen. Dat overigens ministers het niet overaangenaam vinden als zelfs de ambtenaren betoogen, dat hunne regeringsdaden veel te wenschen overlaten, is eene ligt te begrijpen gevoeligheid, velen menschen eigen, maar door wier krenking het staatsbelang nog geenszins in de waagschaal gesteld wordt.

Dat men in tijden van beroering en woeling of onmiddellijk daarna goed uit de oogen ziet wie men in de staatsdienst aanstelt, en hen ontslaat, die men kent als verklaarde tegenstanders der bestaande orde van zaken, is een veiligheids-maatregel, die een bestuur gewis in acht mag nemen. WASHINGTON zeide, en in de omstandigheden waarin zijn vaderland destijds verkeerde niet ten onregte, dat hij niemand een gewichtig ambt zou geven wiens staatkundige gevoelens met de algemeene beginselen der regering in strijd zijn. Ook bij VIVIEN vindt men iets dergelijks. 1)

Men moet echter dan, en zeker in gewone tijden, niet zoover gaan van eene inquisitie in het leven te roepen. VIVIEN geeft dat toe: „Rechercher les sentiments que le fonctionnaire tient enfermés au fond de son coeur, serait une odieuse inquisition” zegt hij, „et s'en armer pour le frapper, une mesure de tyrannie.” Wat wint men daarmee? Verraders zullen gereedelijk verklaren al wat men maar verlangt, men is daardoor niet te zekerder van hen, en men zal slechts hen van hunne ambten berooven, die rustig hunne functiën

1) Après des commotions politiques il convient, comme le demandaient les états-généraux de 1483, de choisir des hommes étrangers aux troubles qui ont agité l'état.” Quand le pouvoir n'est pas assis; quand les partis sont encore en armes, il serait imprudent de confier à des mains ennemies une part d'autorité.

waarnemen, die den bestaanden of nieuw in het leven geroepen toestand aannemen, maar te eerlijk zijn om te verklaren, dat zij er mede instemmen.

Men was vroeger ook hier te lande nog al voor zoodanige geloofsbelijdenis. ¹⁾ Die daartoe dan niet kon of wilde overgaan, werd van zijn ambt ontzet — menigeen zal om der wille van vrouw en kinderen gehuicheld hebben. Dat ondervond in 1787 o. a. de hoogleeraar BAVIUS VOORDA te Leiden (vroeger te Franeker), die op hoogen leeftijd ontslagen werd wegens het niet dadelijk afleggen van een eed, naar het heette, in wezen overeenkomende met een reeds vroeger door hem afgelegden, doch omtrent welks veranderde bewoordingen hij opheldering had verzocht, ten einde voor zich zelve de overtuiging te hebben, dat die overeenkomst werkelijk bestond. Ook in 1798 was het aan de orde van den dag. En zelfs uit onze eeuw kent men iets van dien aard, eene circulaire n. l. van den minister VAN MAANEN, dd. 12 dec. 1829, ²⁾ waarin de procureurs-generaal tot meerderen ijver werden aangespoord, en ten slotte van die amtenaren binnen vier en twintig uren na de ontvangst eene verklaring van adhaesie werd verlangd — onder bedreiging van ontslag natuurlijk — aan zekere regeringsbeginselen den vorigen

1) Ook zonder dat men die eische wist men wel weg met de ambtenaren: In 1798 dreef men het zoo ver, dat zelfs in de steden de ambtenaren in massa ontslagen werden. Zoo komt in de Jaarboeken der Bataafsche republiek dl. XII eene notificatie voor van de administrative municipaliteit van Amsterdam, waarbij eene geheele reeks van ambtenaren uit hunne ambten werden ontzet. De lijst begint met den hoogleeraar CRAS en daalt door alle categoriën af tot den schikker van de visch aan het tolhek!

2) Zie DE GERLACHE, Hist. du Royaume des Pays-Bas depuis 1814 jusqu' en 1830, t. a. p. 251.

dag in eene koninklijke boodschap aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal blootgelegd, bij de indiening van een wetsontwerp tot beteugeling van het misbruik, dat van de vrijheid van drukpers gemaakt werd. Het fraaiste was, dat daarin nog wel voorkwam, dat men der vrijheid hunner gevoelens en opiniën geen geweld wilde aandoen, en die vrijheid evenzeer bij den ambtenaar als bij den ambteloozen burger eerbiedigde. — Dat die vrijheid niet tot pligtverzuim moest leiden, is natuurlijk, maar zoo er laauwheid in de waarneming der ambtspligten bestond, had men kunnen volstaan, met te eischen dat de wetten en reglementen beter wierden nagcleefd.

Lezenswaardig is het advies omtrent die politieke eeden en verklaringen, door KANTELAAR in de eerste nationale Vergadering der Bataafsche republiek uitgebracht en waarvan hier een gedeelte volgt, daar het evenzeer in het algemeen van toepassing is op het letten op politieke gevoelens bij aanstelling en ontslag van ambtenaren. ¹⁾ In het ontwerp-reglement betreffende het begeben van ambten door de vergadering, werd in art. 2 voorgesteld, dat onder de vereischten tot het bekleeden van eenig ambt zou behooren gehechtheid aan het bestuur; welke gehechtheid bij art 4 nader verklaard werd te zullen moeten bestaan in het erkennen van de oppermagt des nederlandschen volks, en mitsdien alleen voor wettig houden van zoodanigen regeringsvorm, welke op de geheele oppermagt des volks gegrond was, en daarentegen voor onwettig elken regeringsvorm, welke op dezelfde oppermagt des geheelen volks niet gegrond was, mitsgaders alle erfelijke amb-

1) Zie staatkundige geschiedenis der Bataafsche Republiek door Mr. C. L. VITRINGA.

ten en waardigheden; onverminderd de verklaring, van de oppermagt des geheelen volks en den regeringsvorm, daarop gegrond, gehouw en getrouw te zullen zijn.

„Zulk eene afvordering van politieke geloofsbelijdenissen,” zegt VITRINGA, „streed tegen de eerlijke beginselen van KANTELAAR” en deed hem het zaakrijke advies uitbrengen waarvan de hoofdinhoud volgt.

Hij keurde het afvorderen van zulk een belijdenis ten hoogste af en deed dit te meer, omdat bij het conceptplan, niet alleen tot de verkrijging, maar ook tot de verdere waarneming van alle ambten, die ter beschikking van de vergadering stonden, vereischt werd, en omdat in art. 6 gesteld was, „dat alle ambtenaren, welke in dadelijke dienst stonden bij de vergadering der gewezen Staten-Generaal,” en die tot dusverre dezelfde dienst bij de tegenwoordige regering hadden waargenomen, wanneer zij die belijdenis weigerden, daarin vervolgens niet zouden kunnen worden gehouden, of niet op nieuw aangesteld.

Hij achtte deze bepaling strijdig met de regten van den mensch. De waarheid immers was geen voorwerp van onze vrije daden en kon dus door geene wetgeving geboden, noch door geweld opgedrongen, maar alleen door overtuiging en gezonde bewijzen aannemelijk gemaakt worden. — Het was de eeuwige natuur en geen menschelijk gezag, die bepaalde wat waar of onwaar was. Het volk of zijne vertegenwoordigers hadden alleen de magt om voor te schrijven wat gedaan of nagelaten en niet wat geloofd of beleden moest worden. PIETER PAULUS stelde zelfs in zijn beroemd werk over de gelijkheid, bl. 84 onder de regten van den mensch, „te denken wat hij wilde, wanneer het regt van een ander daardoor niet beledigd werd.” En hoe

toch zouden de regten van het volk immer kunnen beleedigd worden door ambtenaren, al mogten dan ook hunne denkbeelden van die van de meerderheid des volks, of van de heerschende begrippen verschillen, zoo lang zij slechts hunne posten getrouw en ten meesten nutte des volks waarnamen.

De trouw van gemaakte verbindtenissen verbood niet minder de voorgeslagen bepalingen. Er bestond eene stilzwijgende verbindtenis tusschen den ambtenaar en het volk, welke met geene billijkheid verbroken kon worden, dan door eene nalatige of ontrouwe waarneming van den post.

„Stelt u,” zeide hij, „een man voor, die zich op den post dien hij bekleedt, bijzonder en alleen heeft toegelagd, en dien met een onkreukbare trouw heeft waargenomen; die, van denzelfven beroofd, geen uitzigt op eenige andere eerlijke broodwinning heeft; die zijne beste jaren, zijne jeugdige krachten ten nutte des volks heeft toegewijd; die misschien, toen hij tot dezen post geroepen werd, om denzelfven een ander beroep verliet, of terwijl hij dien bekleedde, andere gelegenheid van de hand wees; die nu, alleen omdat hij zich van de gegrondheid der aangenomene beginselen niet overtuigen kan, daarvan ontzet en met gade en kroost, ten loone zijner bewezene diensten, gelijk men het noemt aan den dijk gejaagd wordt! Waarlijk, geene omwenteling moest in staat zijn om zulk eene onbillijkheid te begaan.”

Het was ook strijdig met 's lands oorbaar; niemand zou, dacht hij, weigeren toe te stemmen, dat sommige van de ambten van het grootste gewigt waren, dat zij, zonder 't grootste gevaar voor 's lands buitenlandsche betrekkingen en eene jammerlijke verwarring in het binnenlandsch bestuur, niet konden stilstaan of

wankelen, en dat tot eene behoorlijke waarneming van dezelve, eene ondervinding van vele jaren vereischt wordt.

Welke verwarring zou er niet in sommige vakken ontstaan, wanneer er onder die ambtenaren zulke waren, die uithoofde van hunne begrippen, zwaarigheid maakten om de verklaring af te leggen, en daarom van hunne posten ontzet moesten worden! Hoe ligt was het mogelijk dat zelfs een of ander vak, door het te gelijk ontslaan van allen, die er in werkten, eenigen tijd zoude moeten stilstaan.

De maatregel was ook niet voldoende aan het oogmerk dat men er mede zocht te bereiken. — Het waren niet de gevoelens van hare leden, van hare dienaars waarbij de maatschappij belang had; het waren hunne daden; men moest zich immers van de eerlijkheid van iemand, wien men een ambt geven wilde, overtuigd houden of niet. In het eerste geval had men geene bekentenis van het gevoelen van zijn hart noodig. In het laatste konden zijne gevoelens of belijdenissen geene geruststelling geven. Er moest dus niet op het gevoelen van een ambtenaar, maar op zijn karakter, op zijn gedrag gezien worden; men kon dááromtrent van hem de plegtigste belofte afvorderen, en hem ook de strengste straf op alle verzuim en ontrouw opleggen.

Men zou een zeer slecht voorbeeld aan de natie geven. Het leed bij hem geen twijfel, of de afvordering van staatkundige geloofsbelijdenissen was het eerst door baatzuchtige menschen ingevoerd, die langs dien weg een aantal ambten wilden opstellen, en zich en hunne vrienden daarin dringen. Zij bragten eerlijke, maar min doorzigtige medeburgers in den waan, dat het vaderland in gevaar was, zoo men dezen maatregel niet volgde. Door deze kunstgreep werd hun aan-

hang zoo groot, en het geschreeuw zoo algemeen, dat ook meer doorzigtige mannen het raadzaam vonden, zich er tegen te verzetten. Hij beriep zich op de ondervinding van allen, die sedert de laatste omwenteling over ambten en ambtenaars beschikking hadden.

Hoezeer van nabij zagen zij de werking der baatzucht; hoe dikwijls en met hoeveel vuur werden zij tot het afvorderen van dergelijke geloofsbelijdenissen, tot het openstellen van ambten en tot het begeven van deze aan onwaardige drijvers van dien gewetensdwang, in éénen adem gedrongen.

Hij besloot dus, dat „of de woorden van het tweede „artikel moesten worden veranderd, of dat de *geheele heid aan het tegenwoordig bestuur* verklaard moest worden alleen te zullen worden beoordeeld, en uit het „tot dusverre gehouden gedrag en uit eene plegtige „belofte voor het toekomstige; met andere woorden, „dat de verkiesbaarheid tot ambten niet moet afhangen „van gevoelens maar van gedragingen.”

Een merkwaardig staaltje van partijdrijven is wat spoedig daarop met zekeren NIEUWENHUIZEN voorviel, die den eenen dag door de vergadering na langdurige discussiën gecontinueerd was in de betrekking van charter- en kamerbewaarder tot de kanselarij, en den volgende dag ontslagen werd omdat de vergadering weigerde, hem tot de eedsaflegging toe te laten. „Zijne bekwaamheden konden wel niet ontkend worden, maar hij had zich een vurig aanhanger betoond van de vorige orde van zaken en was in 1789 zelfs ondertekenaar geweest van Oranje-requesten.” SCHIMMELPENNINCK zei toen o. a. 1). „Ik voor mij, en, zoo ik vertrouw de geheele vergadering, wist reeds voor lang dat NIEUWENHUIZEN, onder

1) VITRINGA. Gesch. der Bat. Rep. p. 237.

het vorig bestuur en onder de vorige orde van zaken aangesteld zijnde en gefungeerd hebbende, aan dat vorig gouvernement zeer geattacheerd is geweest en hetzelfde met ijver gediend heeft. Maar gelijk dit alzoo is, zoo blijft het even zeker, dat in eene door burgerlijke verschillen verdeelde republiek, de ingezetenen te goeder trouw en naar hun licht, de eene of andere zijde kunnen kiezen, zonder daarom, indien er geene strafwaardige zaken ten hunnen laste zijn, op gronden van regt en billijkheid misdadig of oneerlijk te kunnen worden gerekend, en het bloot verschil van denkwijze op zichzelf is, derhalve, mijns oordeels, niet genoeg om *alleen* daarom iemand uit een post te stooten, welken hij getrouwelijk heeft waargenomen en waarvoor hij bij uitstek berekend is."

Weldra bleek het dat KANTELAAR geen onregt had toen hij zeide, dat men der natie een slecht voorbeeld gaf, want reeds den dag na het tweede besluit in zake de benoeming van NIEUWENHUIZEN, kwam, uitgelokt door de discussiën van de beide vorige dagen en het drijven der heftigste partijmannen, bij de vergadering een adres van eenige burgers uit 's Gravenhage in, waarbij dezen hun genoegen betuigden over het gevallen besluit „en” verhaalt VITRINGA, „tevens de onbeschaamdheid hadden, eene lijst in te zenden van ambtenaren, die door hen, en, gelijk zij vertrouwden, door de geheele natie, onwaardig werden gekeurd, om het vaderland in eenige betrekking te dienen, en tegen welke zij de vergadering wilden preveniëren, met verzoek, dat deze en andere soortgelijke lijsten in handen der commissie tot de ambten mogten worden gesteld, om daarop ter voorkoming van misnoegen onder de burgerij, de noodige acht te slaan, opdat al die onwaardige monsters ter bekleeding van enig ambt mogten worden geweerd."

Zulke dingen in tijden van zoo heftige partijzucht, als waarin ons vaderland toen verkeerde, kunnen geen verwondering baren. Men ging zelfs zoover, dat men in Holland van de predikanten gelijke verklaring eischte als den ambtenaren werd opgelegd. Te Amsterdam werden dien ten gevolge vijftien predikanten van het leeraarsambt ontslagen, en ook in andere plaatsen in die provincie werden er afgezet.

Eene regering, die slechts met hare staatkundige sympathiën te rade gaat bij het benoemen en ontslaan van ambtenaren, handelt in strijd met 's lands belang, dat eischt dat de waardigsten en kundigsten in 's lands dienst geroepen worden en men dus dáárop zie en niet op overeenstemming met mannen die tijdelijk aan het bewind zijn ¹⁾. Zij zou de staatsdienst in verval doen geraken, want in landen, gelijk het onze, waar de staatsdienst eene loopbaan is, waartoe men zich van der jeugd af aan voorbereidt, en waaraan men zich wijdt, alle andere middelen van bestaan prijs gevende, zou men, zoo zij niet meer op den duur een middel van bestaan verschaft, er zich niet meer opzettelijk toe bekwamen. Zij zou in handen geraken van enkelen, die vermogend genoeg waren om door eene aftreding van het kabinet en daarmede gepaard gaand ontslag niet in hun bestaan getroffen te worden, maar die de noodige opleiding er toe en ondervinding er van

1) Le droit de nommer aux emplois ne doit pas être pour le gouvernement le moyen pour se faire des créatures. La loi a cru qu'il était le mieux placé pour choisir les hommes les plus capables, les plus propres à chaque service. Sous un régime bien constitué les emplois sont donnés à la capacité, aux travaux éprouvés, et non point au dévouement politique.

misten, hoe bekwaam zij ook overigens mogten zijn ¹⁾. Niet ten onrechte zegt dan ook BLUNTSCHLI ²⁾. „Wo die Parteigunst oder Ungunst allein oder vornehmlich entscheidet, da wird der Staatsdienst selbst vernachlässigt, und der zweck der Staatseinrichtungen den schwankungen und Leidenschaften der Parteien preis gegeben.“

1) Men denke slechts aan den toestand van het britsche leger in den Krim-oorlog, toen MACAULAY, wien niemand den naam van talentvol man zal betwisten, Paymaster of the forces was.

2) Allgemeines Staatsrecht p. 426.

La parole n'a de valeur qu'autant qu'elle
est libre.

JULES FAYRE.

§ 2.

*De vrije meeningsuiting van ambtenaren in de
vergaderingen der volksvertegenwoordiging.*

Heeft de ambtenaar in het dagelijksch leven gelijke
vrijheid van denken, spreken en handelen als ieder
ander, hij moet die ook in de vertegenwoordiging heb-
ben. De Grondwet strekt het recht van vrije meenings-
uiting voor de leden der Staten-Generaal nog verder uit
dan in het dagelijksch leven, zoodat zij wegens hunne in-
de Kamers geuite gedachten niet ter verantwoording kun-
nen worden geroepen ¹⁾. Dit is niet alleen bij ons,
maar overal waar wetgevende vergaderingen bestaan
een harer eerste regten. Door waar het de amb-
tenaren geldt eene uitzondering te maken, en er
deze beperking voor in de plaats te stellen: „De
ambtenaar mag in de Kamer niet de meening
uiten, dat het stelsel der regering of hare voor-

1) Grondwet art. 92.

dragten hem niet aanstaan", maakt men hem tot een meineedige. „Ik zweer", zegt hij, bij zijne opname in de Kamer, plegtig ¹⁾, „dat ik, om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken aannemen zal, directelijk of indirectelijk. Zoo waarlijk helpe mij God almagtig!" Nu is het zeker waar, dat de ambtenaar niet regtstreeks dien eed breekt, als hij, van oordeel zijnde, de regering te moeten bestrijden, haar ondersteunt uit vrees voor ontslag; maar doet hij het niet zijdelings? Het is waar, hij krijgt geen geschenk, zijn doen of laten brengt hem niet regtstreeks voordeel aan, maar toch wel zijdelings, doordien het hem een nadeel doet ontwijken. Men zal dien man niet in het aangezicht kunnen zeggen: gij schendt uw eed; de letter der wet toch is in acht genomen, maar is aan de bedoeling beantwoord? is het motief, dat bij de handelingen der kamerleden uitgesloten moet zijn, baatzucht, achterwege gebleven? Gewis neen! En hoe met het stemmen volgens eed en geweten ²⁾ als het geweten zegt: „tegen"; en de eed gebroken wordt door vóórstemmen. Niemand kan in het binnenste lezen — meermalen zal dat, tengevolge van antecedenten, niet noodig wezen —; maar wat zal het gevolg zijn? dat men huichelaars kweekt en er onder de afgevaardigden des volks mannen zitten, die daar niet behooren, die met den logen in het hart de plaats innemen van anderen, welke eerlijk en rondborstig de belangen des volks zouden verdedigen, zonder die prijs te geven uit vrees voor benadeeling van zich zelven.

Laat men de ambtenaren in de Kamers toe, dan moeten

1) Grondwet art. 83.

2) Grondwet art. 82.

zij er komen met gelijke regten als de andere leden; zoo niet, dan zal de vertegenwoordiging niet wezen, wat zij behoort te zijn, dan verliezen hare beraadslagingen en besluiten hunne waarde en zij zelve het vertrouwen des volks, evenzeer als bij regtstreeksche omkoopning.

Welnu, men late hen er buiten; dan bestaat voor dat alles geen gevaar.

Wat is meer logisch? dat men eene gansche klasse van staatsburgers een hunner heiligste regten ontnemt, omdat het dezen of genen minister kan invallen, dat zij niet bevoegd zijn om van dat regt tegen hem het volste gebruik te maken, — of hun dat regt te laten uitoefenen en het stelsel te huldigen, des noods in eene wet te schrijven, dat zij, wegens het gebruik dat zij er van maken, door de regering op geenerlei wijze mogen worden lastig gevallen?

Ons dunkt — het laatste.

De afhankelijkheid der ambtenaren van de regering strekt zich voor den ambtenaar in de Kamers niet verder uit dan daarbuiten. Als lid der vertegenwoordiging, waar ieder zoo onafhankelijk moet komen, dat hij zelfs van zich zelve — van zijn eigen belang onafhankelijk is, heeft hij van haar geene bevelen te ontvangen, is hij haar geene gehoorzaamheid verschuldigd. Daar is alleen hij afhankelijk die zich afhankelijk maakt door niet voor oogen te houden, wat hem er roept en hem er steeds voor den geest moet zijn: het algemeen belang. „On dit,” zeide VIVIEN in de fransche Kamer ¹⁾ „que les fonctionnaires publics sont dépendants; on ne voit en eux que les esclaves du pouvoir, appelés à accueillir le mot d'ordre et disposés en toute occasion à sacrifier les intérêts de la patrie à la conservation de leur

1) Annales du Parlement Français.

emploi et au besoin de leur avancement. Je réponds comme le faisait en pareille occasion le président de l'autre chambre, M. DUPIN ¹⁾: L'indépendance est plus dans le caractère que dans la position."

Tegenover het regt om lid der vertegenwoordiging te zijn, staat, ook voor den ambtenaar, de plicht, volgens geweten en overtuiging te spreken en te stemmen ²⁾ Ten gevalle der regering anders spreken dan het geweten ingeeft, dat ware een plicht verzuimen tegenover het volk, dat men vertegenwoordigt, dat ware, niet beantwoorden aan de roeping als volksvertegenwoordiger.

Eene regering die ambtenaren ontslaat, omdat zij aan dien plicht voldeden, zou het vertegenwoordigend stelsel in het aangezicht slaan en doen, wat de Grondwet zelfs niet wil dat door den regter geschiede.

"L'indépendance des députés," zeide men in de fransche Kamer, ³⁾ est de droit; le ministère, qui y attenterait en destituant un député-fonctionnaire en raison de son vote, porterait atteinte à la souveraineté parlementaire. Tel est le droit, mais ce sont les faits qu'il ne faut pas perdre de vue."

En die feiten strijdig met het regt ze ontbraken niet.

In april 1820, onder het tweede ministerie RICHELIEU verbaalt GUZOT, ⁴⁾ werd onder heftige debatten, die zes en twintig dagen duurden, en terwijl het op straat overwoelig was, zooals te Parijs in die tijden wel meer het geval was, eene kieswet behandeld en na een hevigen strijd eindelijk aangenomen. "La question une fois vidée," zegt hij, "le gouvernement avait à payer au côté droit

1) Ongeveer hetzelfde zeide in 1830 bij ons L. C. LUZAC.

2) Grondwet art. 82.

3) Annales der Parl. fr.

4) Mémoires t. I.

ses dettes, dettes de faveur envers les alliés qui l'avaient soutenu, dettes de rigueur envers les adversaires qui l'avaient combattu. „ROYER-COLLARD, CAMILLE JORDAN en BARANTE, leden der Kamer en tevens van den raad van state, kregen hun ontslag uit laatstgenoemd ambt, en ook GUIZOT werd daarvan ontzet, omdat hij — hij was geen lid van de vertegenwoordiging — in eene brochure de voordragt bestreden en dingen gezegd had, die der regering niet aanstonden. Hij schijnt de vrijzinnigheid er niet zoo bepaald van te kunnen toegeven, althans, hij laat zich ontvallen: „les meilleurs hommes prennent aisément les moeurs et les allures du pouvoir absolu.”

In hetzelfde werk vindt men nog andere *faits de rigueur* opgeteekend. In 1833, toen Guizot minister was, werd door een lid der oppositie, bij de behandeling der begroting een amendement voorgesteld, dat door het kabinet met hand en tand bestreden werd. Twee leden der Kamer, die gewoonlijk niet in de oppositie waren, de heeren DUBOIS DE NANTES en BAUDE, inspecteur-generaal van de universiteit en lid van den raad van state, ondersteunden het met al hunne magt. Het voorstel werd verworpen, hetgeen door de meerderheid begroet werd met *Vive la Charte!* welke kreet de heer DUBOIS beantwoordde met *Vivent les traitres! vivent les chouans!* hetgeen de oppositie herhaalde, zoodat de zitting te midden van een groot rumoer gesloten werd. 's Avonds kwam in den ministerraad dien ten gevolge het ontslag van de beide ambtenaren ter sprake; het verzet tegen den revolutionairen reaktiegeest, zei men, zou onmogelijk worden, zoo men dien onder de ambtenaren zelve duldde. Guizot had eenige bezwaren tegen den maatregel, te meer, daar beide ambtenaren geenszins tot de oppositie behoorden en hij erkent „que nous avons un peu dépassé la mesure de l'intérêt politique et de l'équité envers les personnes”;

maar het resultaat van de beraadslagingen was, dat de heer Dubois onslagen werd. Guizot verdedigde den maatregel in de Kamer. Hij sprak van politieke eerlijkheid, van verantwoordelijkheid van het ministerie en vroeg triumfantelijk, of men te gelijk in het garnizoen der vesting en in het leger der belegeraars kon zijn. De Kamer liet zich verschalken, want zelfs met Guizot's beginselen liet de handeling zich niet verdedigen. Die beginselen zijn door hem ontwikkeld in de Kamer der Afgevaardigden en in die der Pairs, op 20 februarij en 6 maart 1845 ¹⁾, ter gelegenheid van interpellatien ter zake van het ontslag van DROUYN DE LHUYS en ALEXIS DE ST. PRIEST, de eerste directeur der handelsaangelegenheden aan het ministerie van buitenl. zaken, de tweede, gezant te Kopenhagen, en die beiden, de een in de Eerste, de ander in de Tweede Kamer, bij de behandeling van het adres van antwoord op de troonrede, zich sterk tegen de buitenlandsche politiek van het kabinet hadden verklaard. Guizot onderscheidde speciaal en generaal verschil van opinie. Hij wees er op, hoe het kabinet dikwijls met zijne ambtenaren omtrent belangrijke kwestien van gevoelen verschild had, hoe het dikwijls zelfs ambtenaren op de banken der oppositie had gezien, zonder dat het zich dit had aangetrokken of er over geklaagd had; ja, hoe het dikwijls kamerleden die onverholen oppositie voerden, tot eenig ambt geroepen had. (Beide partijen zullen dan wel geweten hebben waarom). Het had dus getoond, allezins eerbied te koesteren voor de onafhankelijkheid der afgevaardigden. Die onafhankelijkheid echter had hare grenzen, even als alle andere regten. Dat mannen die in het algemeen hetzelfde

1) Annales du Parl. fr.

beginsel, dezelfde politiek huldigen en ondersteunen, omtrent speciale punten verschilden, het in bijzondere gevallen niet eens waren, was aan te nemen; dat ambtenaren, vreemd aan de politiek, zelfs gewoonlijk oppositie voerden, liet zich begrijpen. Maar als de oppositie niet een bijzonder punt, maar de geheele staatkunde betrof, de geheele gedragslijn der regering, en tevens uitging van ambtenaren, die de officiële vertegenwoordigers, die de dagelijksche agenten dier politiek waren welke zij aanvielen en wilden omkeeren, dat — en dit was eene kwestie van loyauteit en gezond verstand — was geen oogenblik te dulden. — Wij zullen hiertegen niet herhalen wat wij in de vorige paragraaf aanvoerden, omtrent het verzwakken van de regeringsmaatregelen en de geschiktheid van hen die de maatregelen helpen uitvoeren, om bij te dragen tot de juiste beoordeeling er van.

Niet ten onrechte meende men, dat hier de onafhankelijkheid der leden van de vertegenwoordiging gevaar liep en men herinnerde, hoe GUIZOT zelf geschreven had: „En 1678 sous CHARLES II, le ministère dit *la cabale* faillit être accusé par la chambre des communes pour avoir ainsi usé de la prérogative de la couronne: „Si des membres sont destitués de leurs emplois en raison de leurs votes dans cette chambre,” disait sir THOMAS MORUS, „toutes les franchises et libertés nationales sont suspendues.”

„Si quelque fonctionnaire a été destitué ou menacé de destitution pour avoir voté ici selon sa conscience,” disait M. WILLIAM HARBORD, „cela est un grand crime.”

„Et l'opinion publique était si forte contre ce moyen de gouvernement, que le ministère qui l'employait n'osait l'avouer. A coup sûr c'était là un temps de corruption et de servitude; pour assurer parmi nous la

liberté des opinions, nous ne sommes pas obligés, grace à Dieu, de lui chercher de telles garanties."

De heer DE ST. PRIEST zeï in de Kamer der Pairs, dat men, met de onderscheiding, welke de minister teregt geen theorie of beginsel wilde noemen, noodwendig tot de incompatibiliteit zou moeten komen. Hij achtte niets minder constitutioneel, dan de militaire discipline toegepast op de parlementaire krijgskunde. Daaruit toch volgde dit dilemma, dat de ambtenaren moesten stemmen als automaten, hetgeen hen in het parlement zou verlagen, of dat zij nooit in het parlement zitting moesten nemen, hetgeen hen in de opinie des lands zou verlagen.

Ook in ons land is een geval van dien aard voorgekomen. Het tienjarig budget werd in december 1828 verworpen en een budget voor één jaar moest, wat de ontvangsten betrof, worden vervangen door een waarin het gemaal niet voorkwam, alles tengevolge van de oppositie van de zijde der belgische afgevaardigden, die zich niet konden vereenigen met de steeds klimmende uitgaven en sommige gehate belastingen, verhaalt DE GERLACHE¹⁾; de meesten, voegt hij er bij, zullen ongetwijfeld ook wel om redenen buiten het budget tegengestemd hebben, waarmede hij waarschijnlijk op het oog heeft grieven, welke hij eenige zinsneden te voren opgeeft. Den 8 jan. 1830 verscheen daarop een besluit, waarbij o. a. de heeren DE LE VIELLEUZE, LUYBEN en INGENHOUSZ wegens hunne houding in de Kamer ontslagen werden als distriktskommissarissen. In dat besluit werden alle beweringen vooropgezet die wij straks bestreden, over de eenheid van inzichten in het algemeen tusschen de ambtenaren en de regering, en bepaald met betrekking tot de stelling der ontsla-

1) Hist. du Royaume des Pays-Bas depuis 1814 jusqu' en 1830.

genen als afgevaardigden wordt er in gezegd; „dat zij als leden der staten-generaal wel de constitutionele en onafhankelijke bevoegdheid behouden om openlijk hunne gevoelens te doen blijken, ten opzichte der in behandeling zijnde ontwerpen, maar dat toch die gevoelens, als zij in strijd zijn met de beginselen eener regering welke bedoelde heeren als ambtenaren moeten verdedigen, door hunne ondergeschikten doen eerbiedigen en als bijzonderlijk begunstigten ondersteunen, den koning niet toelaten hun bijzondere bewijzen van zijne gunst te verleenēn.”

Van de vrijheid voor hun gevoelen uit te komen, meenen we, dat moeilijk sprake kon zijn, zoodra bovengenoemde heeren, omdat zij ambtenaren waren, in de noodzakelijkheid verkeerden, in de Kamer steeds met de regering te gaan. Met die beperking toch welke slechts éénen weg voor hen openliet, bestond zij volstrekt niet.

Intusschen, het waren toen woelige tijden, en gereedelijk kwam men er toe, om aan bestrijding der regering andere oogmerken toe te schrijven dan er soms mischien toe leidden. Ook was het constitutionneel staatsleven destijds in ons land weinig ontwikkeld.

Door aan te nemen, dat de positie van ambtenaar van invloed is op de houding in de Kamer, komt men tot dit resultaat, dat bij de optreding van een nieuw kabinet al de ambtenaren, voor zoover zij Kamerleden zijn, in hunne betrekkingen zouden moeten vervangen worden door anderen die dezelfde politieke gevoelens huldigen als het nieuw ministerie, of die althans zich nog niet voor de politiek van het aftredend kabinet hebben verklaard. Om hunne gevoelens te verzwijgen toch zijn zij geen leden van de vertegenwoordiging, en het zou eene allerzonderlingste houding hebben en alle vertrouwen in

de vertegenwoordiging en in de ambtenaren tevens, benemen, als ambtenaren, leden van de Kamer, die tot heden, jaren lang een ministerie in redevoevingen en stemmingen hadden gesteund, morgen een nieuw opgetreden kabinet van geheel tegenovergestelde beginselen steunden en even krachtig en consequent daarmee voortgingen. Daartoe zou geen eerlijk man zich leenen, en het gevolg zou wezen, dat de ambtenaren, die het mandaat van afgevaardigden aanvaardden, al van zeer slecht allooi zouden zijn, of wel, dat allen voor die eer bedankten en dus *facto*, zoo al niet *jure*, de ambtenaren van de vertegenwoordiging wierden uitgesloten.

De kiezers trouwens zouden al spoedig zeggen: neen, de man die niet onafhankelijk is, die de regering naar de oogen moet zien, zal ons niet vertegenwoordigen.

„L'indépendance du député fonctionnaire,” leest men in een rapport aan de fransche Kamer uitgebragt ¹⁾ door eene commissie, waarvan HÉBERT rapporteur was”, a sa garantie dans le choix des électeurs, qui, ont manifesté leur confiance, et dans le caractère de l'élu, qui malgré ses fonctions amovibles, ne craint point d'aborder la députation,” en hij had er bij kunnen voegen: in de regten van den mensch en in het belang van de staatsdienst, dat met bestendige wisselingen niet gediend is. De ambtenaren behoeven in de Kamer volstrekt niet aan den leiband van het kabinet te loopen. Zij behooren zich slechts in acht te nemen voor het verraden van dienstgeheimen.

Het gebiedend mandaat — de last van of ruggespraak met de kiezers — wordt in het algemeen door de constitutionele beginselen gewraakt en ook onze grondwet ²⁾ erkent het niet. Te regt zeide Guizot in de fransche Kamer

1) Zitting van 26 mei 1845. (Zie Ann. du Parl. fr.)

2) Art. 82.

van Afgevaardigden bij het onderzoek der geloofsbrieven van den heer DRAULT, die zich eenigzins jegens zijne kiezers scheen verbonden te hebben: „Le mandat impératif abolit la discussion de ceux qui discutent, qui examinent; il donne le pouvoir absolu, le pouvoir de décider souverainement à ceux qui ne discutent pas, qui n'examinent pas. C'est l'abolition du gouvernement libre. Que dirait on si la couronne donnait des mandats impératifs aux pairs qu'elle nomme? Sans aucun doute vous regarderiez cela comme une abolition de la liberté des pairs.” En doet nu eene regering, die afgevaardigden noodzaakt in een bepaalden zin te spreken en te stemmen, niet, met oneindig minder regt nog dan de kiezers, eenigzins hetzelfde als deze, wanneer zij hun afgevaardigde een gebiedend mandaat geven? Als de ambtenaren steeds voor haar moeten spreken en stemmen, is van haar dan niet juist te zeggen wat GUIZOT van de kiezers zegt, die dan ten minste nog hun mandataris binden, terwijl toch de regering zeker niet de mandans binden ambtenaar-afgevaardigde is. Dit laatste althans zal toch wel niet beweerd worden. De ambtenaar kan zwijgen als hij de regering zou moeten bestrijden. Ongetwijfeld, maar daartoe zenden zijne kiezers hem niet ter Kamer.

In Engeland verdedigen de meeste ambtenaren die in het parlement zitting hebben, het stelsel en de maatregelen van het ministerie. Daar echter bestaat het stelsel van partijregering; de ministers worden gekozen uit eene der beide groote staatspartijen, en kiezen eveneens uit de partij tot welke zij behooren hunne voornaamste helpers, hoofden van departementen van algemeen bestuur en van onderdeelen van deze.

Nu is het vrij natuurlijk, dat die ambtenaren in het parlement spreken en stemmen in den geest der partij

waartoe zij behooren, dus in den geest van het kabinet, en dat zij, juist doordien hunne politieke gevoelens hen hebben doen benocmen tot ambtenaren, hun ambt verliezen als zij toonen, diezelfde gevoelens niet meer te koesteren, en tot de andere partij overgaan.

Dit is echter geenszins het gevolg van afhankelijkheid, van het beginsel: gij zijt ambtenaar en moet het daarom met de regering eens zijn en haar in de ver- tegenwoordiging ondersteunen. Dat beginsel is in der tijd, toen men het nu en dan toepaste, uitdrukkelijk afgekeurd. ¹⁾

Hoever nu verschil van gevoelen, zoolang het geen volledig overloopen is, zou behooren geduld te worden, is eene vraag vatbaar voor verschillende oplossingen, ²⁾ en kan ligt tot willekeur leiden.

1) „GEORGE III,” leest men bij MAY (Const. Hist.), en ook de Grenville Papers leveren er het bewijs van, „during the American War endeavoured to influence votes in Parliament by expressing his personal resentment against all who did not support his measures and dismissing several members who held offices under the crown from their offices. Thus military members of the House of Commons were dismissed from their commands or regiments, peers from their lord-lieutenancies etc. This policy was loudly complained of, in Parliament, and at last abandoned by the king.”

2) HOMERSHAM COX, in zijne Institutions of the English Government, merkt aan, dat wel veel gezegd en geschreven is omtrent het belang der pligten jegens de partij, maar weinig of niets omtrent hunne grenzen. „Yet,” zegt hij terecht, „if they exist at all, they must have limits, for no one will contend that party obligations require a member of parliament to vote on all occasions with his leader. Then, if not, in what cases may a member, use his own judgment and dissent from his leader? When, on the other hand, must he surrender his own judgment and convictions to his leader? That he must sometimes do so is clear, for otherwise party obligations would be mere nullities.”

Behalve de genoemde ambtenaren deelen gewoonlijk nog eenige anderen het lot van het kabinet, die eigenlijk geene staats-ambtenaren zijn, maar meer tot het huis des konings behooren. Nu moge men meenen, dat 's konings vrijheid daardoor beperkt wordt, maar waar eenmaal, bij het bestaan van twee oude, groote staatspartijen, het stelsel van partijregering is ingevoerd, kan men moeijelijk den vorst altijd omgeven laten van mannen, die, door hun dagelijksch bijzijn invloed op hem kunnende uitoefenen, dien, zoo zij wilden, zouden kunnen misbruiken, ten nadeele der partij die aan het bewind is. De koning heeft trouwens magt genoeg om te beletten, dat men daarin te ver ga, gelijk o. a. bleek, toen koningin VICTORIA in 1839 weigerde te vol- doen aan het verlangen van sir ROBERT PEELE dat zij eene algeheele wijziging zou brengen in het personeel van hare hofdames.

Buiten deze beide categoriën deelen in de kabinets- veranderingen nog enkele ambten, die waarschijnlijk meer sinecuren zijn, als b. v. het oppercommissariaat van het Greenwich-hospital.

De overige ambten, ook de militaire, deelen niet in de wisseling door de optreding van een nieuw kabinet veroorzaakt, „haben”, zegt WELCKER, ¹⁾ durch Observanzen, die in England unter der Garantie der vollen Oeffentlichkeit und einer rechtlichen und freien öfentlichen Meinung mehr schützen als anderwärts Gesetze, Bürgschaften gegen beliebige Entlassungen. ²⁾

1) ROTTECK und WELCKER, Staatslexicon voce Staatsdiener.

2) „It is high time” leest men in een schrijven van HORACE WALPOLE aan den minister GEORGE GRENVILLE, (1764) „for the administration to discountenance and disclaim the language held by all the writers on their side, that officers are to be dismissed for their behaviour in parliament. Such doctrines are new and never

Ten gevolge van het stelsel van partij-regering heeft de regering nu niet meer om te koopen, want zij is reeds zeker van de meeste door haar benoemde ambtenaren die zitting in het parlement kunnen hebben.

Ook dit bezwaar echter zou op zich zelf zoo groot niet zijn, want voor de leden die tevens ambtenaren zijn, zouden waarschijnlijk meestal leden van dezelfde partij in het parlement komen. Maar het bezwaar ligt voornamelijk daarin, dat het eigenbelang te zeer geprikkeld wordt. Hierop doelt bepaaldelijk CORNEWALL Lewis, waar hij zich uitlaat als op p. 35 is aangehaald.

De strijd in het parlement wordt verbasterd, zoodra men behalve de zege zijner partij het bemagtigen van eenig belangrijk ambt op het oog heeft, dat men reeds besproken heeft, of nog eischen zal onder bedreiging van verdere ondersteuning aan de kabinet-adspiranten te onthouden. Er komt een onedel element in dien strijd,

were avowed before. They clash with all parliamentary freedom; they render the condition of officers in parliament most abject, slavish, and dishonourable; they alarm all thinking men and, I will do them the justice to say, do not seem universally the sentiments of ministers themselves, as so many generals and officers in parliament, who are avowedly in opposition, retain their commissions; a circumstance that makes the singling out of Mr. CONWAY, who was not in opposition, look more like the effect of private pique and resentment somewhere or other, I do not know where, than a settled determination to make officers in general the absolute tools of the ministry." Dit werd geschreven toen er sprake was van generaal CONWAY te ontslaan, hetgeen de koning GEORGE III (zie de noot op pag. 75) verlangde, omdat hij tegen het adres van antwoord op de troonrede gestemd had.

die te veel een „act of hungry impatience for places” wordt 1) en de daarop volgende verdeling van de voornaamste ambten wordt te veel een vergelden van bewezen diensten 2) en een koopen van toekomstige 3). Het loven en bieden bij het op handen zijn van eene kabinetswijziging heeft geen eind en velen zijn daarbij niet ligt tevreden te stellen 4,) zoodat dikwijls administratieve kennis en ondervinding, die toch waarlijk niet geheel gemist kunnen worden, op den achtergrond geraken, en de benoemde niet altijd *the right man in the right place* is. 5)

BROUGHAM 6) haalt een treffend bewijs aan, hoe dat uitdeelen van ambten door nieuw optredende ministers „comme à titre de joyeux avènement” — gelijk men in de fransche Kamer zeide — een prikkel van baatzucht

1) Grenville Papers Vol. IV.

2) „Civil offices,” leest men in de Grenville Papers vol. II, „are supposed to be conferred from favour or purchased by civil services, and it is natural to imagine that they may be forfeited by opposite causes.”

3) Zoo leest men in een brief van den bisschop van Gloucester (1765) aan den minister GEORGE GRENVILLE: „At the same time I know how reasonable, and even necessary, it is for a minister to provide for services wanted, as well as to acknowledge services done. I know too how generous and commendable it is in such a case to promote his private friends.”

4) Eene aardige illustratie daarvan vindt men in een gezegde van lord NORTH omtrent zekeren HUTCHINSON: „If you were to give him Great Britain and Ireland, he would ask for the Isle of Man for a potato-garden.”

5) „Lord STANHOPE I understand,” leest men in een schrijven aan GEORGE GRENVILLE, (1765) toen over eene kabinets-verandering onderhandeld werd, „is to retire and if so, then the secretary of State's office will be as clear as the Treasury of persons acquainted with the business.”

6) Lord BROUGHAM's Opinions.

is in zooverre, dat hij van wien voor het oogenblik niets meer te wachten is soms verlaten wordt. Toen PITT in 1801 door ADDINGTON vervangen was ¹⁾, werd de belangelooze achting en sympathie van het Lagerhuis voor hem op eene harde proef gesteld, waartegen het niet bestand was: „Give me”, zeide PITT tot hen, *who a few short weeks before lavished their professions upon him*, „give me no more of your speeches, let me hear no more of your expressions of confidence in me, let me have no more songs in my praise without-doors, nor tirades in my favour within-doors, come to the vote, come to the test, let me put to the proof some of you who have followed me for twenty years, while I could dispense place and patronage. Let me now see whether you now prefer mr. ADDINGTON to me.” En van de 400 leden verklaarden 333 door hunne stemming, dat zij ADDINGTON boven PITT verkozen, nu hij „no longer had the means of buying friends, or securing the gratitude of mercenary dependants.”

BROUGHAM geeft als reden van dit en dergelijke verschijnselen aan, den invloed van de kroon bij het parlement en bij het volk. Die invloed, zegt hij, is zoo groot, „that any man who might be named minister might come down to morrow, and, the instant, he took his seat upon the Treasury-bench, whatever plans he might propose would receive the support of a decided majority of the House.” Hij doet echter uitkomen, dat het niet zoo bepaald eerbied voor den koning is, welke dien invloed schept, want, van den zoo even vermelden strijd tusschen ADDINGTON en PITT sprekende, zegt hij ironisch: „In truth, that which had been idly imagined to be

1) Niet omdat hij geene meerderheid meer in het Lagerhuis had, maar omdat de koning tegen de emancipatie der roomsch-katholiken was.

the least material circumstance, the possession of place, turned out to be the only one that produced an effect upon the *incorruptible* House of Commons."

Ook heeft men wel gezien dat de zucht naar eenig ambt, daar men tot eene bepaalde partij moest behooren om het te bekomen, alle politieke eerlijkheid deed over boord werpen. Een treffend staaltje daarvan levert de geschiedenis van WEDDERBURN ¹⁾, die niet schroomde herhaaldelijk van de eene partij naar de andere over te loopen en ministeriën te ondersteunen die hij kort te voren met hand en tand bestreden had, alles om eerst Solicitor General, vervolgens Chief Justice of the Common Pleas en pair, onder den titel van lord LOUGHBOROUGH, baron LOUGHBOROUGH of LOUGHBOROUGH, en eindelijk Lord Chancellor te worden. Toen GEORGE III het bericht van diens overlijden vernam, riep hij: "Then he has not left a greater knave behind him in my dominions!"

Nu het land de kabinetsjagten moede geworden is en de openbare meening ten gevolge van de verbeterde publiciteit scherper toezigt houdt, vertoonen de bezwaren van het stelsel zich wel in mindere mate, maar zijn er toch niet geheel van af te scheiden. CORNEWALL LEWIS, die zelf minister geweest is en de dingen van nabij gezien heeft erkent dat ²⁾.

Dat zelfs in Engeland die wisseling van ambtenaren niet volstrekt noodig wordt geacht in het belang van de dienst blijkt daaruit, dat enkele ambtenaren aan het hoofd van afdeelingen der administratie staande er van zijn uitgesloten ³⁾.

1) Zie CAMPBELL, lives of the lord Chancellors.

2) Zie de noot op pag. 35.

3) De comptroller general of the Exchequer kan slechts op ver-

Wij meenen dat het voorbeeld van Engeland wat betreft de ambtenaren die in het Parlement zitting hebben, niet tegen onze meening kan worden aangevoerd, dat de ambtenaren in de vertegenwoordiging moeten kunnen spreken en stemmen zooals hun geweten hun ingeeft.

De redenen die daar te lande soms zouden kunnen leiden tot het ontslag van een ambtenaar om zijne houding in het parlement, bestaan bij ons niet.

Tegen willekeur zal de openbare meening, geholpen door de openbaarheid, een voldoende middel zijn. Dus ook om de mogelijkheid van indirecte corruptie, door de vrees voor ontslag, behoeft men de ambtenaren niet uit de vertegenwoordiging te weren.

zoek van het parlement worden ontslagen. De ambtenaren aan het hoofd der afdelingen van de Board of Trade blijven hun ambt behouden al verandert ook het kabinet.

BESLUIT.

Zien wij in de openbaarheid, in het gezag der openbare meening, in het door de drukpers voorgelicht oordeel der kiezers, redenen om te volstaan met de bepaling vervat in art. 91 al. 4 van onze Grondwet, wat betreft de waarborgen tegen parlaments-corruptie, — meenen wij, dat bij de in Nederland gehuldigde vrijheid van denken en van meeningsuiting, geen controle van de zijde der regering over de gevoelens der ambtenaren zou geduld worden, en geen ministerie, zonder zich aan de algemeene afkeuring en derhalve aan een wissel val bloot te stellen, het zou kunnen wagen te beweren, dat de ambtenaren leden der vertegenwoordiging het in de kamers niet mogen bestrijden, en althans niet overeenkomstig dat beweren te handelen, wij geven gaarne toe, dat, als onverhoopt hier te lande het stelsel van corruptie door bevoordeeling of benadeeling in zwang kwam, aan wetten van uitsluiting, al laten die ook nog ruimte genoeg voor het kwaad dat zij willen keeren, verre de voorkeur zou

te geven zijn boven onteering van de volksvertegenwoordiging.

Een toestand die zulke maatregelen noodzakelijk maakte ware gewis diep te betreuren.

Meenen wij verder, dat den kiezers het oordeel moet voorbehouden blijven, of het zaak zij, ambtenaren tot volksvertegenwoordigers te kiezen, zoo is toch ons gevoelen, dat zij bij het kiezen van ambtenaren met mate behooren te werk te gaan. Wij willen de ambtenaren geenszins van de vertegenwoordiging uitgesloten zien, maar beweren daarom niet, dat zij juist de geschiktste volksvertegenwoordigers zijn.

De ambtenaren toch regelen zich veel naar antecedenten, worden door de staatsdienst, die van bestendigheid houdt, voorstanders van het bestaande, en nu is het wel waar, dat eene vertegenwoordiging zulk een element van behoud niet moet uitsluiten, dat dikwijls het element van vooruitgang in zijn loop kan matigen als het soms onbesuisd mogt willen voortdollen, maar het moet toch niet het hoofdelement worden van eene vertegenwoordiging, die wetten heeft te maken overeenstemmende met de ontwikkeling des volks en zich bij het bestaande niet mag neêrleggen, denkende, al wat is, is goed.

Daarom kieze men ambtenaren voor zoover de vertegenwoordiging aan hunne bijzondere kennis en ondervinding behoefte kan hebben, en late hen overigens hunne ambten waarnemen. Men zal dan tevens te minder kans van corruptie hebben. Waar echter te kiezen is tusschen een bekwaam persoon, tevens ambtenaar, en eene nulliteit of zelfs eene middelmatigheid, niet tot den ambtenaarsstand behoorende, zal men natuurlijk verstandig handelen, den eerste te kiezen.

Komt het ons verder voor, dat onze Grondwet te regt

den kiezers het oordeel laat over de incompatibiliteiten, zoo achten wij het voorschrift van art. 91 al. 4 toch te beperkt, in zooverre het nl. slechts spreekt, 1°. van *staatsambt* en 2°. van *bezoldigd staatsambt*.

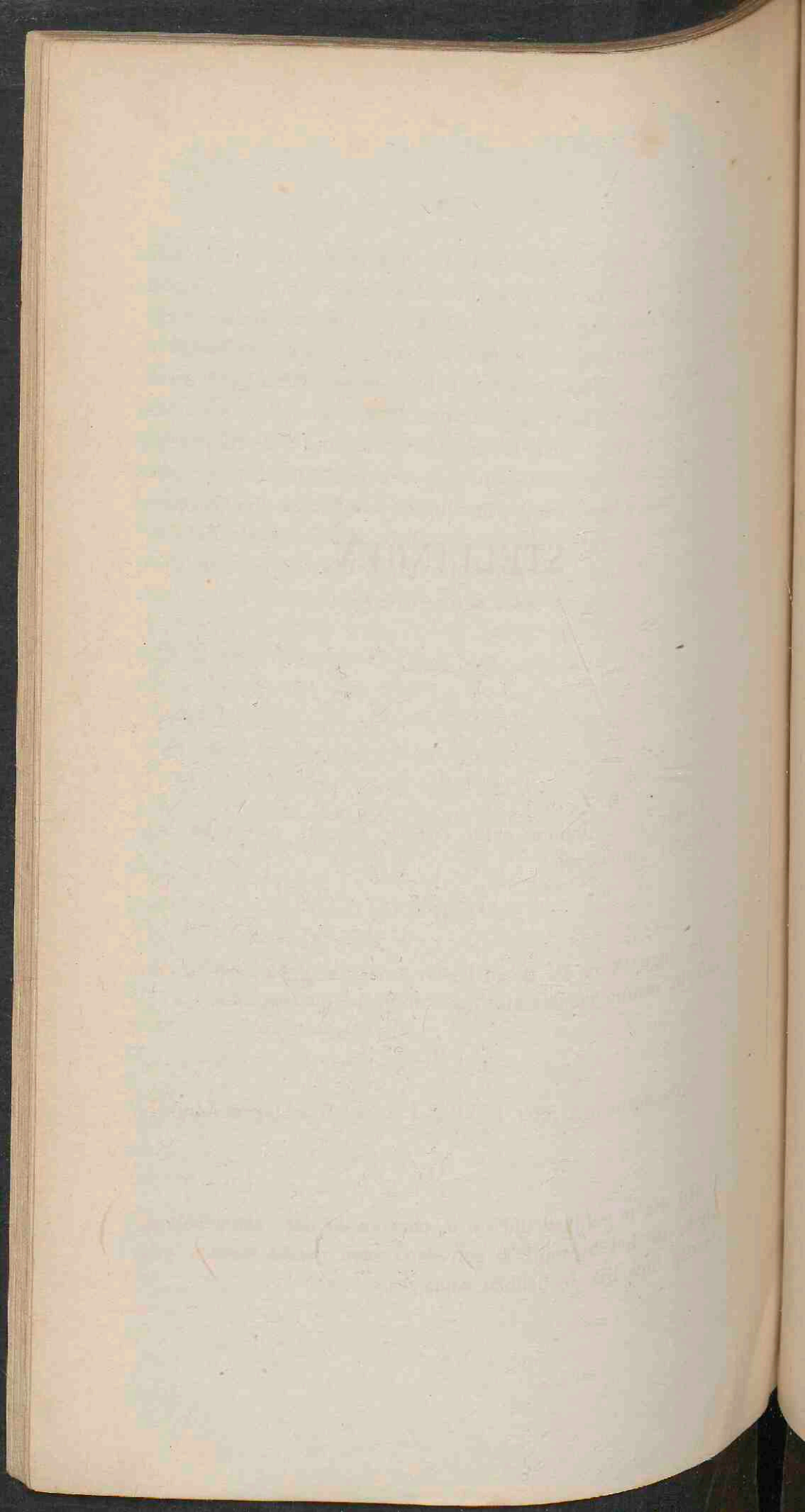
Bij het ontbreken van eene definitie van het gebezigde woord *staatsambt*, zal men moeten aannemen, dat dit in den ruimsten zin omvat het in dienst van den staat zijn. Dit toch is ten eerste in overeenstemming met de afleiding van het woord en ten tweede met den geest van de bepaling. *Ambt* toch is eene zamentrekking van *ambacht*, hetgeen beteekende iemand, die, in eens anders dienst is en goed om zich heen ziet, goed op diens belangen acht geeft (van het celtische *amb* rondom en *acht* geeft). Staatsambtenaar dus is ieder, die dit doet ten behoeve van den staat. Nu moge men onderscheiden gelijk o. a. BLUNTSCHLI in *Staatsbeamten*, *Staatsangestellten* en *Staatsdiener*, of in ambtenaren en beamnten, of in ambtenaren en bedienden, al naar de diensten van meer verheven aard zijn, de ambtenaar meer zelfstandig is, de geest der bepaling is, dat allen zich aan herkiezing moeten onderwerpen die door het uitvoerend gezag tot een ambt benoemd of in dienst van den staat bevorderd worden.

Het criterium zal, meenen wij, niet alleen of wel hoofdzakelijk moeten liggen in de aanstelling van staatswege, maar, gelijk THORBECKE den 14. februarij 1850 in de Tweede Kamer zeide, in het hoofdkarakter der bediening. Te regt is hij dan ook van oordeel geweest dat art. 91 al. 4 van de Grondwet niet op de burgemeesters van toepassing is.

Maar juist dit leidt ons tot eene bedenking tegen die bepaling: dat zij zelfs bij de meest uitgebreide toepassing, niet allen omvat welke door de regering benoemd of bevorderd kunnen worden.

Eene tweede bedenking is, dat zij slechts van toepassing is op degenen die een *bezoldigd* staatsambt aannemen. Een onbezoldigd ambt toch kan eene voldoening zijn van eerzucht of een middel om tot een bezoldigd te geraken, en kan dus evenzeer tegen een verzaken van de pligten als volksvertegenwoordiger gekocht worden als een bezoldigd. Er is dus gelijke grond tot toepassing van het voorschrift, en wij meenen, daarom dat het beter ware zoo dit aldus luidde: „Leden der Kamers, door de regering tot eenig ambt benoemd wordende,” enz. Het zou dan allen omvatten die de regering door eenige benoeming zou kunnen begunstigen.

STELLINGEN.

I.

Etiam post annum actio civiliter moveri potest ex lege Cornelia injuriarum.

II.

In lege IX § IV D. ad legem Aquiliam verba »sed si cum alii in campo jacularentur» non indigent emendatione.

III.

Nulla antinomia inter l. XV § I et l. LI D. ad legem Aquiliam.

IV.

Hij die te gelijker tijd èn in persoon èn door een gevolmagtigde in het huwelijk is getreden, moet geacht worden geen wettig huwelijk te hebben aangeaan.

V.

Echtscheiding op grond van kwaadwillige verlating kan worden uitgesproken tegen dengene der echtgenooten, die in de gemeenschappelijke woning is gebleven, maar den anderen echtgenoot daaruit heeft gestooten of geweerd.

VI.

De voogd, die in naam van den minderjarige, zonder de wettelijke formaliteiten in acht te nemen, eene dading heeft aangegaan, welke later, op verzoek van den meerderjarig geworden pupil, wegens dat verzuim, wordt vernietigd, is niet gehouden tot vergoeding van kosten, schade en interessen jegens dengene met wien de dading is aangegaan.

VII.

De wisselverbindtenis ontstaat niet uit overeenkomst.

VIII.

Indien de houder van een wisselbrief de acceptatie door bedriegelijke middelen heeft verkregen, kan de acceptant tegen *elken* houder in zijn geheel hersteld worden.

IX.

De verzekeraar is niet gehouden, een gedeelte van de premie aan den verzekerde terug te geven, die zich voor minder heeft vrijgekocht, dan de verzekeringssom bedroeg.

X.

Indien een bij verstek gewezen vonnis niet binnen zes maanden ten uitvoer gelegd is, wordt geene nieuwe dagvaarding vereischt.

XI.

Teregt zegt Beccaria in zijn werkje *Dei delitti e delle pene* (§ XVI Della pena di morte): »Se le passioni, la necessità della guerra, hanno insegnato a spargere il sangue umano, le leggi moderatrici della condotta degli uomini non dovrebbero aumentare il fiero esempio».

XII.

De vrouw behoort gestraft te worden wegens medepligtigheid aan het door haar echtgenoot bedreven misdrijf, niet wegens begunstiging van dat misdrijf.

XIII.

De leer der natuurlijke grenzen is af te keuren.

XIV.

Art. 415 van het Wetboek van Strafrecht verdient afkeuring, in zoverre het *alle* coalitie van arbeiders tot verkrijging van hooger loon verbiedt.

XV.

De vaststelling van eene legitime portie verdient goedkeuring.

XVI.

De lijfswang moet, ook uit een oekonomisch oogpunt, niet worden afgeschaft.

191535r

ANNOTATIONES

ARISTOTELIS

PHYSICORUM

LIBRI PRIMI

IN PRINCIPIO

AD THEOPHASTUM

EPISCOPUM

CAESARIENSIS

IN PRINCIPIO

AD THEOPHASTUM

EPISCOPUM

CAESARIENSIS

IN PRINCIPIO

THEOPHASTUS

EPISCOPUS

CAESARIENSIS